Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

«СВЕТ» — Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 103 (4544). | ИОАТТДИ, 28 август, 1971 шу. | Мах 2 кеп. | *Газет арадувл 1923 шера денз*

ПХЕ ШЕРА ПЛАН—ХАНАЛ ХЬАЛХА

БОККХА ТОЛАМ

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО КХОЧАШЪЯЬЙ БАРХІ БЕТТА ПЛАН

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш 9 пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически ятх йоаржаль къахьегаш йолча Нохч - ГІалгІай промышленни предприятеша керда толам баьккхаб.

ДукхагІйола керттера изделеш арахецарен еррига продукци хьаийцача цунна реализаци ярен бархІ бетта план 27 августе кхоачашъяьй.

Арахийца продукци 1970 шера укх хана арахийца хинначул 9 процент дукхагІа я, пламагІа лийрхІачул лакхагІа хул из.

Къахьегама овсарле лакхьяр бахьан долаш тІакхийттай продукци, из да юкъарча производства эффективность лакха йолга.

Соахка бархІ бетта даьккхан арахийцан хинначул дукхагІа да: мехкдаьтта, газ, мехкдаьттчакхдоахен мехкдаьттан продукташ, электроэнерги, электроподстанци, электрографически машенаш, гулъеш йоа аьшкабетона конструкцеши оатхалаши, мебель, дулх, дулха маршаш, дулха даьтта, культурно - бытовии вахача сага цІагІа эшен товараш.

Социалистически яхье хьалха латтачарца я мехкдаьттен гази йоахача «Октябрьнефть», «Сунжанефть», «Старогрознефть» управленей коллективаш, Мехкдаьттагазеви управлене,Ленина цІерагІарча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, производственно - товарни контора, опытно-экспериментальни завода, Электромеханически завода, «Электроприбор» завода, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода, МалгІабика кирпишкаш еча завода, Ведана, Шелковской, Назранерен Грознерен хьунбоахамий, № 3 йолча маькхьеча завода, кондитерски фабрика, Шелковской райпищекомбината, кхыча предприятей коллективаш.

Кердача хьалашка боахам лелабелга Іалашдича гІоне дукхагІа терко ю производствана юкъе керда технологи, механизации автоматизации яхьара.

Экономически стимулировани чІоагІьяр, НОТ планаш вІашагІйохкар, рационализаторски изобретательски балхий хьалаш лакхдар бахьан долаш къахьегама овсарле 1970 шера бархІ беттаца нийсъйича 9 процент лакхъеннай.

Нохч - ГІалгІайчен предприятей болхлойи специалистийи дехкар да кердз резерваш а лехаш 9 пятилетка хьалхарча шера план толамца кхоачашъяра шерагІа социалистически ятх йоаржаяр.

ПОЛИТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА КЕРТТЕРА ДАКЪА

Халкъ кхотаденнен сакхетам болаши хиларца чІоага ба вай мохк. Боккха политически сакхетам, марксистско - ленински идеех дог тийша хилар — коммунистически парте хьалкхебаьча советски наьха духовни сибата башха-дика оагІув. Из оагІув тІа-тІа къьаьгагІа хьагучаювл тахан КПСС XXIV съезде исторически решенеш кхоачашъяр духьа, социалистически даьхен низ дІахо чІоагІбари из тоаялийтари духьа лоаттабеча къовсаме. Парте оттаяь кхолламий балхий планаш доккхача хьинарца кхоачаш а еш, къахьегамхоша дика кхетабу цар вахара низ, вай общества экономикен культурен массе оагІорахьара дегІайоалаяра тІаберзабаьча парте политически наькъа низи хьаькъали.

КПСС XXIV съезде белгалдаьха ма хиллара, коммунизм хьалъеш Іоаяь опыт вІашагІа а тохаш, вай парте кийчбаьб дерригача советски халкъо къоабалбеш тІаийцан массеа раьза а волаш хьаллаьцан бола политика принципиальни, реалистически никъ. Іилман ларда тІа бакъбаь из ленински никъ кІоарггеи нийсеи хІара советски саго кхетабар — боахамен культуран гІирсаш хьалдеча болхлой класса, колхозни ахархой, интеллигенце творчески хьинар лакхдалара хоадамболлаш дола хьал. Цудухьа парте политика даим дІайовзийтари из чакхъякхара нах оарцагІбахари партийни организацей лоархІамегІара декхар да, къахьегамхошта политически кхетам балара керттера дакъа да.

Советски наьха идейни гражданскии кхетам лакхбара долла хІама а деш, хьинареча политически гІулакхашта уж тІа а берзабеш, парте хьалхле лелаю «политика — из я миллионаш болча наьха бокъонца йола кхел», из «халкъа гІулакх хила деза» яхача Владимир Ильич Ленина положенешца.

Коммунизм хьалъеча хІанзарча этапе парте политика маІани дерхІараши дІадовзийтар — из да КПСС XXIV съезда идеяши решенеши даим наха юкъекхахьар, уж кхоачашъяр духьа дерригача халкъо лоаттабу къовсам къаьгга хьахьувкхар. Съезд хинначул тІехьагІа дІаяхача хана кІезига хІама даьдац цун документаш Іомадарaн дІадовзийтаран — КПСС ЦК Отчетни доклад, докладах лаьца яь резолюци, 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера планах йолча Директивай хьакъехьара доклад а Директиваш шоаш а.. Уж документаш белггала дуккхача адамашка дІакхаьчад.

Съезда материалашта пропаганда яр цхьан юккъа йола кампани яц. Цун решенеш кІоаргга Іомаяр—йІаьххача ханна къахьегамхошта политически дешар хьехарен кхетам баларен даькъе керттердар. Деш дола къамаьл цар тІара положенеши выводаши цхьа моллагІча тайпара Іомаярах дац. ЛоархІаме да парте чакхйоахача политика маярра йовзаргйолча, халкъа вахара хьал дикка тоадара, общественни производства эффективность лакхъяра, Іилман-технически прогресса, темпаш сихъяра тІаберзабаь никъ практически чакх мишта боах наха ховргдолча тайпара уж решенеш дІайовзийтар. Мехка хІара деннарча къахьегама гІулакхаша йІаьхий материал лу цу тайпарча пропагандистскии агитационно - массовии балха. Эггара боккхагІча лоархІаме да пропаганда еча хана парте теркама юкъмоттиге лаьттачеи латтачеи экономика даькъера факташ кхувлар. КПСС XXIV съезде нов. Л. И. Брежнева белгалдаьхад: «Партенеи Советски паччахьалкхеннеи, хургдар ховш Ленина а яьха ме хилара, экономика — из я керттера политика, советски общество коммунизмагахьа дІахьалхашкахьа ухилгеи вай социалистически держава дунен халкъашта юкъера позицеш чІоагІъелгеи хоадамболлаш долча даькъе ший толамех тийша долаш йола политика».

Дуккхача партийни организацеша Іоаяьча, парте экономически политикана пропаганда яра опыто бакъду, селлара бехктокхаме йолча политически кхетам балара участке лекцей, беседай, семинарий вахарца, практикаца, къахьегача коллективашта хьалхашка латтача хьаддача декхарашца айхха бувзам лоаттабелга Іалашдар къаьстта лоархІаме хилар.

Парте политика берригача къахьегамхошта йовзийтара, политически дешаш цар кхетадара йоакхо яр — из да цаьха духовни кхетам лакхбара, коммунистически мировоззренех уж кхебара йоакхо яр. Укхаза хІаранега дІакхача деза партийни дош. Цунца дувзаденна чІоаггІа лоархІаме да бахача наьха тайп-тайпарча категорешта еча идейни влияне сфераш шеръяр. Белггала аьлча, мамогга хьаллацеи дІайоаржаеи йоагІаш я къахьегамхой баххача моттигашка идейно-кхетама болх бара чІоаггІа уйла тІайохийтача Московски областной, Кургански, Одесски, дуккхача кхыча партийни организацей практика. Наха луча политически кхетама боарами низи лакхбелга дуккхача хьале кулгалдеча кадраша идеологически гІулакхашта юкъе дакъа лацарах тийша да. Цунах дог тешаду, масала, шоай кулгалду болхлой даим къахьегамхошта хьалхашка выступленеш е ухийтача Кемеровски областа партийни организацей опыто.

Парте политика къахьегамхоша нийса кхетаелга вІаштІехьдаларан дегІадоаладаран боккхача лоархІаме да вай заман бакъдарий, уж яле а е кхы яле а йолча событей политически маІан кІоаргга дІадовзийтар. Къахьегамхошта Советски Союза чухьарен дунен халкъашта юкъерен хьал даим довзаш хилийтар духьа пайда дикагІа эцанза баргбац - массови пропагандан информацен ерригача средствах. Хьал нийса хьадовзийташи эшшаш бола никъ хьехаши йола оперативни информаци — мехка чухьи дунен аренеи парте чакхбоаха политически никъ нийса хиларах бола советски наьха тешам дІахо чІоагІбелга Іалашдеш йола идейни кхетама низ бола фактор.

Парте политика хадданза наха дІайовзийтари из хьинаре чакхъяхари — коммунистий доккхагІдола декхар. Эггара хьалха уж декхарчйила ба советски обществана хьйра долча а аполитични долча, идея йоацача моллагІча гІулакхашта духьалара, царца машар боаца къовсамхой хила. ЦІенхаштта юхадеттанза даргдац социальни, экономически, культурни вахара даькъерча вай парте политиках моллагІча тайпара гІийрта а гІерташ дола буржуазни ревизионистски гІулакхаш.

КПСС ленински политически наькъа низ сенах латт аьлча, из латт, наха гаргарен кхетабеши из хиларах, овлангарча цар вахара хьашгаша маяххара хиларах. Цудухьа да КПСС XXIV съезда решенешка бизза хьехьекха из никъ шоай дег тІара, дулхахцІех дола гІулакх санна цар лоархІаш хилар. Коммунистически сакхетам болаш, ший политика шаьра кхетаергйолаш советски нах хьал а кхебеш, парте дерригa низаш тІадерзаду из политика толаме чакхъяхара, коммунизм хьалъяра.

(26 августерча «Правда» передовая).

Лоам чу халача, кхерамеча моттигашка санитарни хьу тедаш ба Сунженски района Первомайскера хьунбоахама болхлой. Дика толамаш даьхад укх шера цу участка хьу тедараша. 7 бетта 14 эзар совгІа кубически метр башха хьу дІайихьай цар. Иштта дика къахьегаш ба хьун боахама болхлой август бетта а.

Хьалхарча сурта тІа дийнахьара норма 150—160 процент кхоачашъеш вола бензопильщик Бонов Белан, шоллагІча сурта тІа хьу ийца йолха низ бола «Мазаш».

С. ХАКИЕВА сурташ.

МАШЕННАЬКЪАХОЙ ВАХТА

Овсаре къахьег укх бетта Грозне станце промывочно-пропарочни цеха коллектива. Планал совгІа цистернаш арахецарца белгалъю цар шоай хІара смена.

Цистернаш юла нн. Ясенов, Саварин, Вернигер, Алиев, КарБолсунов, Хаджимурадов, кхыбараш а санна болча производстве хьалхалеттарий хьинарца укх шера планал совгІа 14 эзар цистерн йила араьккхай, цул совгІа хІараяр 50 минут ханал хьалха а йоаккхаш.

Къахьегама овсарле лакхьяр, балхага дІабода мах лохбар, фатаген, растворителаш, обтирочни материалаш кхояр бахьан долаш промывочно - пропарочни станце болхлоша паччахьалкхенна 30 эзар сом ахча кходаьд.

* * *

Ленина орден лелаеча Къилбаседа-Кавказа машеннаькъа Грозненски отделене укх ах шера дикка тоабаьб рационализаторийи изобретателийи болх.

Райпрофсожа, Грозненски машеннаькъа отделене кулгалхоша цу дешага хьожаш яьча итогех шоллагІа моттиги шоллагІа ахчан совгІати Грозненски локомотивни депо новатораашта хьожадаьд.

Цунца дувзаденна депо начальника техача приказа тІа маьхера предложенеш тийна говзанчий группана совгІаташ дала оттадаьд. Цу юкъе ба электромашенни цеха мастер Панычек Владимир, слесараш Баев Емельян, Шубенкин Владимир, локомотиваш хьаийбу Рудик Михаил, кхыбараш.

Г. АНОХОВ.
тха штате воаца корр.

ТІеххкоачашъяьй!

ИйслагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь къахьегача «Рес-хозторга» коллективо селхан, 4 ди хьалха кхоачашйир 8 бетта товарооборота план. ПлайагІа 27 миллиони 350 эзари сомагІа дохка дезача 8 бетта 28 миллиони 720 эзари сомагІа товараш дехкад. Планал 1 миллиони 370 эзари сом дукхагІа хўл из.

Уж толамаш доахача хьалхле лелаеш хьайоагІа Гадаев Шахид Гадаевича кулгалдеча № 2 йолча склада коллектив. Сладской товарооборота 8 бетта план селхан 110 процент кхоачашъе вІаштІехьдаьлар цун. ХІаьта бут чакхбала юхейисача хана планал совгІа кхы а 60 эзар сома товараш дохкарга эьнна дош деннад цу барггайнача коллективо.

Укхаза хьинаре къахьегаш ба коммунистически къахьегама ударникаш Зайцева Александра Алексеевна, Арсамирзоев Сайд-Ахьмад Менкарилович, кхыбараш. Шоай балха заданеш массаза а 140—150 процент кхоачашъю цар.

М. БОТОВ.

ХІАРА ФЕРМАНА—1,5—2 ШЕРА КХОЧАМХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

А. В. МОРОЗОВНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Дуккхача шерашка, даккха хІама доацаш прокуратура органашка болх барах а ваьча дийнахь денз шовзткъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГІалгІай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла

Морозов Александр Васильевича — Нохч - ГІалгІай АССР прокурора хьалхарча заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара хьалхара М. АБДУЛАЕВА.

г. Грозный,
1971 ш. 26 август.

СИЛОС КИЙЧЪЕЧА

Шоай ханнахьа дІа а ййиа дика Іунал деш кхеьча Наьсаерча совхоза-техникума хьажкІашта дукха Іаьдкъаьбац хІанзалца хьийжа малх. УрагІдахийта кулг къайладоаккхаш латтача цар бухьигаш мара мерцадац ио.

ХІанз хьакха йолаяьй уж. Из лоархІаме болх дІаболабир ялаташ чуэцача дика болх беш белгалбаьнчача механизатораша Хамхоев Ахьмада, Даурбеков Юназа, Бариев Султана, кхычар. Цу кагийча наьха тешамах я уж 400 гектар хьажкІаш. Шоай боахамерча шиъ мара йоацача силосии комбайнашца лоацача хана изэал хьажкІаш чуэца езаш ба уж. ХІана аьлча, лоалахой а хьувз уж комбайнаш ца, тоъаш иштта сагота.

Из экзамен яла чІоагІо яьча механизатораша хьинаре къахьег. Уж пен мо латта кхотаенна хьажкІаш хІарчне дийнахь пхийтта гектарага кхаччалца хьокх цар. ПланагІа 8,8 гектар хьакха мара езац уж.

Цу шин комбайна гонахьа ца соцаш йоккхий кузоваш йола машенаш хьувз. Ца хаддаш го боахаш лелача царна кІалхара цаІ дІайоалл а ше а шоллагІа машен хьаот . Шоай лакхача темпаех беча балха юкъеэзаб комбайнераша шофераш а. Совхоза шоай транспортаца кІоагашка комбайнашкара силоса масса дІаvвза кхув шоферий. ДІаювча хана ферма юхе хургйолаш йийнай хьажкІаш.

Тхо цига хиннача деношка 300 совгІа гектар лаьтта мел хинна ча ферма юхе а цун гаьна доацаш а аргІаш даь латтар. Ца хадла и хьатІаувзар йол. Дика хургйолаш я чуелла сенаж а.

Томараш тІехь моша хьажкІаш юкъе а увш боккъала дика да хІанз силоса аьрда гІад а. 1000 тонн чуйода цхьа кІоаг дІа а къайла, шоллагІа кІоаг бузаш латт. Цу вай ювцача шин агрегатаца 4—5 дийнахь баь болх бар из. Иштта овсарле къахьегаш болх дІахо хьойя, дукха ха эшаргъяц планагІа доагІа 4000 тонн аьрда моша гІад чуолла. Вешта vкказа-м планал 500—600 тонн дукхагІа кийчъе лерхІ силос.

Ялата дІайийна хьажкІаш а Наьсаерча кхыча боаахмашкарча тІех я укхаза.

М. КАРАЕВ.

СУХАЛБЕ!

Ткъаь кхоалагІча августе республике гІолла Іалашдаь доакъар 169 эзар тонн йол, 157 эзар тонн ча, 6134 тонн баьца витаминни хьоар, 387 эзар тонн силоса масса, 35 эзар тонн сенаж я. Уж дерригa тайпаш доакъараш дІадахача шера укх ханаца нийсдича, дуккха дукхагІа Іалашдаьд укх шера. Цхьабакъда республике долча хьайбашта Іа даккхийта тоъам болаш дац из доакъар. Кхоачашъяьац республике гІолла йол, ча, витаминни баьца хьоар, силос Іалашъяра планаш.

ХІанз доакъар Іалашдара балхаш дІахо деш да республика берригача боахамашка. Иштта, шоллагІа, кхоалагІа баьцаш хьокхаш, силосовани еш, гул ца деш кхашка диса ча чудахьаш. Дика вІаштІехьбаьккхаб доакъар Іалашдара болх Надтеречни, Грозненски, Гудермесски, Шелковской, районашка. Доакъар Іалашдарах республика районашта юкъе хьалхаяьннай уж.

Дуккха тІеххкоачашъяьй витаминни хьоар Іалашдара планаш Ачхой-Мартана, Наурски, Шелковской районашка.

Цунна цхьача планага диллача геттара кІезига доакъар Іалашдаьд фермашта МалгІабика, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана, районашка. Цу районашка, доакъар Іалашдара хьалха латтача районашца нийсдича, дуккха кІезигагІа Іалашъяьй йол ча. Витаминни хьоар кийчдара план кхоачашъе гаьна я Грозненски, Гудермесски, Сунженски, Урус-Мартана районашкара колхозашеи совхозашеи.

ХІанз республике ерригача районашкарча боахамашка силос йоллаш боахк къахьегамхой. Кхай тІа хьажкІий цхьа гІадам улийтаргдоацаш дика вІаштІехьбаккха беза из болх.

1971 ШЕРА 23 АВГУСТЕ ДОАКЪАР ІАЛАШДАРАХ ЙОЛА СВОДКА

(план проценташка).

Районаш	Йол	Ча	Витаминни хьоар	Чуелла Силос (тоннаш)
Ачхой - Мартана	48	96	117	22538
Ведана	73	121	—	2437
Грозненски	82	69	57	99961
Гудермесски	82	64	61	15766
МалгІабика	59	61	—	17078
Надтеречни	126	190	—	44830
Наьсарен	54	27	—	18220
Наурски	62	87	109	55514
Ножай Юрта	73	99,3	—	—
Советски	72	80	—	3940
Сунженски	41	81	43	37146
Урус-Мартана	57	64	39	28817
Шаьла	64	105	42	17900
Шелковской	76	98	135	22065
г. Грозный	58	64	—	460
Республике гІолла	70	79	77	386672
МСХ колхозашкеи совхозашкеи	67	73	78	318609
«Скотопром» совхозашка	83	71	53	28818
«Грозвино» объедиене	121	271	—	33222
«Консервплодоовощ» объедиене	64	138	37	6023

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПАЛАТАЙ МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

26 августе Кремле заседани хилар СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета гІишлошъярен гІишлой материалий промышленностен дешашта йолча комисс. Цига дийшар СССР юрта гІирсаш хьалдара Министерствай колхозий юкъарча гІишлошъяра организацейи производственни база чІоагІъяра оттаянь плановш заданеш кхоачашъярах дола дош.

Заседане белгалдаьхар, бархІлагІча пятилетка шерашка вай мехка юрташкарча паччахьалкхени колхозий юкъарен гІишлошъеча организацей производственно-технически база чІоагІъярен юрташка хьалдеча гІирсашта индустриализаць яра боарам лакхбарен гІулакха йоккхий мероприятеш чакхъяьха хилар.

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара кердача пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивашка оттадаьд юрта боахама материальнс - технически база чІоагІъелгеи цунах производства индустриальни дакъа делгеи. Юрта боахам дегІабоалабарга дІайохийтаргъя 129 миллиард сома боараме—хьалхагІа дІаяхача шин пятилетке миссел — паччахьалкхен капитальни вложенеши колхозий средстваши. Цу средстваех эггара хьалха пайда эцаргба юрта боахама лерригІа химизаци еча, лаьтташ лелаларан хьайбаш лелаларан комплексни механизаци еча, лаьтташта мелиораци ечон гІирсаш хьалдечен.

Ерригача капитальни вложенеех аханел совгІа яраш хьожаю хьайбаш леладу фермаш, промышленни ларда тІа продукци хьаю йоккхий паччахьалкхен колхозни, колхозий юкъара комплексаш хьатъярга, колхозашкеи совхозашкеи чуІе цІеноши культурно - бытови гІирсаши хьалдарга.

Юрташка гІишлоний балхаш дара программа укх пхе шера кхоачашъелга дуккхача хьале паччахьалкхени колхозий юкъарен гІишлошъяра организацей производственни мошносташ дІахо ялсамъяхарах тийша хургда.

Цхьабакъда депутаташа белгалдаьхачох, СССР юрта гІирсаш хьалдара Министерствай колхозий юкъара гІишлошъяра организацейи производственни база дегІаяра темпаша хІанз а Іалашдац колхозаштеи совхозаштеи тІа-тІа дукхагІа эшаш дола капитальни гІирсаш хьалделга.

Дуккхача гІишлошъеча организацеша кхоачамболлаш дола гІулакхаш чакхдахац производственни мошносташ алсамъяхара, бизза пайда эцаш цар производственни база чІоагІъярай дегІайоаларай хьахийцача паччахьалкхен капитальни вложенеехя колхозий средстваехя, Іалашдац гІишлошъяра машенаш тоаю промышленни предприятеша заводаши оттаяьча ханашка болх бе йолайолийтилга.

Дийшача деша результатех лаьца боаггІаш бола соцам тІайийцар комиссе.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМ ЦА БЕШ

НийслагIча пятилетка хьалхарча шера бьча балхах шоай тайпара йола отчеташ ю шоай коллективашта хьалхашка района партийнии боахамен кулгалхоша.

Шоай дулхах-цIех дола гIулакх а лерхIаш тIаййцай Надтеречни района къахьегамхоша хIанзалца цIаккха а на хиннача тайпара юрта боахам лакхбара йоккха программа оттаьча КПСС XXIV-ча съезда решенеш. Шоаш тIайдаь декхараш тIагIертта къахьийгача, къахьегама овсарле лакхйича, хIара денна темпаш лакхъеш хилча мара кхоачашдулургдоацилга дика кхетаду кхашкен фермашкен болх бераша.

Цунах дувц района совхозашка укх деношка хулача собранешка.

Чуоттадаь хьайбаш кхоабача «Гвардейский» совхоза парткома секретара нов. Хамзаева ше доклад еш дийцар «Ялат чуэцара балхаш чакх мишта даьлар, паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара план кхоачашъелга мишта лел». Ах шера дулх тIакхетийтара план 121 процент кхоачашъяьй боахамо.

— ХIанз тха совхоза хьайбаш леладераш къахьегама вахте айттаб 9 бетта план сийленца кхоачашъяра. Ийс бетта паччахьалкхенна дIалала доагIача 640 тонн дулхах ворхI бетта 539 тонн дIаеннай, хIаьта проценташца лаьрхIача 84 хул цунах. Цунах гу пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра москвичаша дIайолаяьча социалистически яхьа юкъе а баха фермай коллективаша продукци алсамъяккхара шерра къовсам лоаттабелга.

Кхашка болх бераша йоагIаш йола йоакхо яр бахьан долаш планагIа лаьрхIар 4620 тонн хиннача 7478 тонн ялат даьккхар.

Совхозе юкъера лаьрхIача 28 центнер ялат а даьлар цхьан гектара тIара, хIаьта план 16,7 центнер мара яцар. ГурахЬ дийна кIа гектара тIара 29,4 центнер даьлар. Гектара тIара лерхIаш цхьоалагIча отделене 25,9 центнер. коммуниста Хазбулатов Мувсас кулгалдеча шоллагIча отделене 29,9 центнер. Маковкин яхача отарашка 31,8 центнер ялат даьккхар.

— Хаоттама хьалаш цаIаш доллашехьа ялат тайп-тайпара хьийкъар отделенешка, — йоах докладчика. Из дашха доагIа хIара кулгалхочо ший декхараш тайп-тайпара кхоачашдеш хиларца. Шийна тIадилла гIулакх бехктокхаме хеташ леладеш ца хилча лохлу балха тIа доаха толамаш.

Совхозе хьахиннаб юртбоахама еррига культураш чIоагIа хьувкъаеш бола говзанчаш. Из совхоза керттерча агронома Датиев Идриса, кхыча специалисташта карагIдаьнна гIулакх да. Датиева инициативагIа совхозе хьаййиллай дикагIйолча опыта школа. Укхаза лакха хьувкъам кхебечар дIайовзийт шоай балха опыт, лаьттах рационально пайда эцара наькъаш лех, хIаьта уж кора а доагIа.

Цо йиш хулийт творчески болх бе, агрономически дешаш нийса къестаде. Цу школе Iомалу уж агрономически знанеш практикаIа нийса юкъейоалае. Школе каст-каста воагIа лакха хьувкъам кхебу мастер Хазбулатов Мувса. Цо дIайовзийт ший йIаьхий опыт, из де ха а корайоагIа цунна.

Ше къамаьл даь чакхвоалаш докладчика аьлар, КПСС XXIV съезда решенеш тIа лаьттан продукци алсамъяккхара юртбоахама культураш чIоагIа хьувкъара декхараш а уж кхоачашлара де дезараш а белгалдаьхад, уж кхоачашдара оарцагIъяла еза вай коллектив.

Доклад яьнначул тIехьагIа района производственни управлене начальника Гилизов ХIарона нийслагIча пятилетка хьалхарча шера лаьцача социалистически яхье толамаш дахарах хьожаяь парте райкомеи райисполкомеи Сийлен грамоташ дIаелар хьалха лаьттача комбайнерашта Абдурахманов Нурадена, Муцулханов Мовлена, Абаев Ювнаса, шоферашта Цакаев Iалвена, Гугиев Салмана, трактористашта Магомадов Рамзана, Сардалов Идриса.

И. ГИНАЗОВ,
КПСС Надтеречни райкома инструктор.

Политдешара кийчо еш

Укх шера тха совхозе политпросвещене системе дешаш хургва 140 саг. Уж ба дукхагIбараш коммунисташ а болаш, механизатораш, хьайбаш леладераш, специалисташ, кулгалхой.

Хьалххе а дийцад деша ховшаргбаращца цар малагIча школашка дешаргда, малагIа предметаш Iомадергда. ЛадувгIархой спискаш цкъа оттаяьча ца юташ шозза-кхозза техка а бокъонца чIоагIъяь а яьннай. ХIаранена хов хIанз дешара шу маца долалу, шоай пропагандист малав, малагIа литература Iалашде деза.

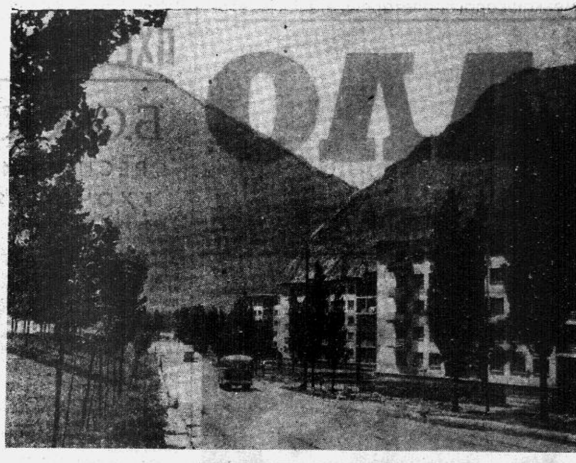
Из болх чакхбаьккхаб хьалхxе а хержача тха пропагандисташа. Итт саг ва пхе а политшколе хьеха хьожаваьраш. Пхиъ керттера ва, вожаш уж дIа-хьа баьнна моттиг нийсъелча цар когаметта болх бе безаш ба. Из даьд оаха, хьалха дIаихача шерашка цхьацца пропагандист воаццаш е уж ца тоъар бахьан долаш занятеш ца хулаш дукха моттигаш нийслуш хиннадаь.

Укх шера цу тайпара хIама кхы ца хилийта лаьрхIад оаха. Цхьаькха проблема а я оаха укх шера къоастаяь: цу итт сага юкъе цаI вац институт яккханза.

Помещенеш кийча я. Литература долаш да. Эшар хIанз Iалашдеш а да тхо.

Укх деношка юххера а политически дешара системе дешара шу дIадоладара кийчо мишта яь хьожаш тхоай парткома заседане дийцар оаха из дош. ГучадаьIна кхоачамбоацараш дIадоахаш да.

М. КАРТОЕВ,
Наьсаречa «Назрановский» совхоза парткома секретарь.

Керттерча Кавказски дукъа чIоже хьальэттай Къахьегама ЦIеча Байракха ордеи лелаеча Тырныаузски вольфрамо - малибденови комбината — горнякаш бахаш йола город Тырныауз. Черсий-Балкхарошкахьарча эгтара хозагIа йолча городех цаI я из. ХIанзарча тайпара дола цIенош дагIаш йола цун улицаш гаьнаштеи зизаштеи юккъе ухк. Шерлуш латт культура предприятей сеть.

СУРТА ТIА: Тырныаузера чуIе хьалдаь керда цIенош.

Р. ДИКА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОЛАМАШ ЛАКХА ДА

Шортта люцерна фу Iалашдаьд Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза шоллагIча комплексни бригада къахьегамхоша. Хьекхача люцерна хьалхарча бIаь гектара тIара 84 тонн фу даьлар. ХIаьта еррига фуна лаьрхIа йийна люцерна 350 гектара тIа я. КIезигагIа дале а, фу кийчдеча машенашца цIендаьчул тIехьагIа, 90 тонн хургда цу бригада къахьегамхоша чудахьа фу. ПланагIа лаьрхIачул кхозза дукхагIа да из.

Езткъеи итт тонн люцерна фу.

Дукха да из е кIезига да? ЛаьрхIача цун мах 350 эзар сом ба. ХIаьта паччахьалкхенга дехкача люцерна фун хIара тоннах йиъ-йиъ тонн ялат лургда. Е кховзткъа тонн фу дехкача 240 тонн ялат лургда боахама. Иззамо ялат чуда, хIара гектара тIара ткъо-ткъо центнер яьлча а 120 гектар лаьтта эш.

Фуна йийна люцерна хьоккача къаьстта дика къахьег комбайнераша Дорофеев Михаила, Шарунов Ивана, Троицкий Дмитре, Агеев Петра, Троицкий Анатоле. Из культура сихеи цIенеи чуэцара яхье а баьнна хIара сменагIа юкъера лаьрхIача 130—150 процент кхоачашъю цар балха нормаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

Бурувдеттар А. Захаров

ЧIоагIа цIенхашта декхар латт Старогрозненски бурув деттараштa хьалхашка. НийслагIча пятилетка хьалхарча шера 40000 гаргга метр бурув тоха деза цар. Бехктокхамеи сий долаши да гIулакх, хIаьта хIара шера кIоргагIа детт бурув.

Из декхар кхоачашдара буровой лебедкай рычагаш бе йоаххах латтараш шоай, бурувдеттарий, професси йовзаши дукхаезаши бола нах хила беза.

ВорхI бетта план 1500 метр совгIа бурув а теха тIехкхоачашъяьй старопромысловски бурувдеттараша. Малав из даьр? Дийнахь а бус а бурувдетташ станокашта хьалхашка латта, шоай боаррамагIа скважинаш йоахилга Iалашдеш, бурувдеттарий бригадай, сменай коллектив барт вIаштIехьбоахаш бола бурувдеттараш ба-кх.

Цудухьа хIанз вай газета оагIош тIа са дувца безам бар Старогрозненски бурув деттача балхий управленерча цхьан бурувдеттачох - комсомольцах Захаров Александрах.

ПроектагIа 4300 метр кIоарга бурув тоха дезаш йола Хаян-Кертера № 61 йола тохкама скважина къонача, цхьабакъда, тоъал опыт йолча начальника Георгий Степанович Кротова кулгалдеча буровой бригада йоакх гаьнна Тийрка дукъагIа.

Бурувдеттараш гуллуча моттигера из йолча водаш хилча довкъошка гIолла 40 километр гаргга никъ бе беза.

«Грознефть» объединене Старогрозненски автотранспортни конторерча коммунистически къахьегама ударника 1 класса шофера Гухаев Увайса лехкаш йолча «Татрас» буровое балласт хьалъеннача хана буровой инструмент ший тайпара таташ а деш лаьттах кIоаргга чуйодаш латтар.

Буровой лебедка рычагаш бе йоахкащ латтар геттара къона, чIоагIа низ боалла, тIатуллаш бурувдеттачун бамбукови каска а йолаш вола бурувдетта Захаров Александр ва.

Захаров Александр — ший трактораца бурувдеттарий гIулакха лелаш хиннача Старогрозненски АТК тракториста Иван Степанович Захарова воI ва. КIаьнк волча хана дас каст-каста шийца буровойшка кхувлар Саша урокаш йоацачеи школе вахаа ца везачеи хана.

Сашех автотракторни гIулакха механик хилар ловра даьна. Цхьабакъда, цунах кхывар хилар, даьнеи наннеи шийх моллагIа хилар лой а къонача Захаровх бурувдеттар хилар.

Буровой ваха ше волаш бурувтохача станокашта бIарахьежаш латташ дукха ха йоаккхар Сашас, насосни отделене кхаьчача бурувтохача механизмаша болх мишта бу хьежар из. Хьанна хов бер долча хана деиз бурувтохар хила уйла йолаш из хиннавий а.

1964 шера гор. Грознерча № 26 йолча юкъерча школа 8 класс йистеьккхача, шек ца воалаш заявлени дIачуелар цо Грозненски мехкдаьтта техникуме мехкдаьттаи газовии скважинаш яхара бурувтоха Iомалуча отделене ше дIачуэцар дехаш. Цун дехар кхоачашдир.

1968 шера экзаменаш дIаэцаш хиннача паччахьалкхен комиссе мехкдаьттаи газовии скважинаш яха бурувдеттача техника звани а техника диплом а елар цунна. Техникум йисте ма яьккхинге а болх бе вIаштIехьдаланзар. Советски халкъа маьрша къахьегам лорабе вигар из Даьхено. ХIаьта Советски Эскара мугIарашкара из цIавеначул тIехьагIа Сашийна дагалаьттар кхоачашхилар: Кротов Георге комсомольско - кагирхой бригаде балха хьожавир из.

Цо болх бир бурув детта болхло, бурувдеттачун гIонча волаш, бурув тохачун говзал ма ярра Iомаеш масcе метте гIолла чакхваьлар из. ХIаьта Александра книжкай тархи тIа-тIа дукхагIа хьалъюзаш латт брошюрех, книжкех, справочникех, вай мехка а доазол дехьа а бурув тохарца дувзаденна газеташ тIеи журналаш тIеи кепайийтта, хьаьхача статьяйх.

Мукъача хана книжкаш дукха дешар, буровой чу волча хана опытни бурувдеттаращца Мучаев Iаддалийца, Ивахненко Геннадеца, Булан Андрейца, управлене инженеращца дагавувлар, бурувтохара къайленаш йовза гIертар.

ХIаьта дукха ха йоацщаш сменана кулгалде бокъо йоаккхаш экзамен дIаелар цо, вешта аьлча бурувтохар е хIанз кIоарга бурув детташ скважинаш йоахача хана цунах оалаш мадарра, сменни мастер хилар Захаров Александрах № 61 йолча Хаян-Кертерча буровой.

Буровой бригада дош делар укх шера довкъашка 3225 метр, цунах планал совгIа 50 метр бурув тоха, аьнна. Цо хIанзле а техал 2893 метр, цунах алхха цхьан август бетта 219 метр а тохаш.

Бурув сихагIа тохар, реагенташ, электроэнерги кхом беш дIаахийтар бурув тохача остаех бизза пайда эцар бахьан долаш дуккха паччахьалкхен ахча кходаьд.

Ший сменни мастерца, комсомольцаца Захаров Александрца цхьана хьинар па кходеш къахьег цун гIончаша: Кудрай Александра, Щербаков Михаила, кхычар.

ДикагIболча бурув тохарел А. Мучаевл, Г. Ивахненкол, А. Буланал тIехьабисац къона бурувдеттараш.

А. КРАВЦОВ.

КЪОНА ТIЕМАХОЙ ЦIАКХАЬЧАБ

Масса а хана сакъердаме, парагIата, хIаьта керда журнал, газет деша йиш я Гудермеса района Истису яхача юрта клубе. Цхьаккха лоархIаме гIулакх дисац моллагIча а цхьан мероприятеца клуба болхлоша дез ца деш. Иштта хилар массехк ди хьалха а..

...ТIаьнк аьнна йиза я клуб. Сцена тIа хьалтеха доалл доккхача, хозача алапашца яздаь плакат. Цу тIа яздаьд: «Марша доагIалда шо, тха мехкахой». Малашб гаьна лийнна цIакхаьчараш? МалагIча дикача гIулакхий духьа безбу цIакхаьчараш?

Уж ба Советски Эскаре гIулакх даь цIакхаьча кагийнах. Царца вIашагIкхетара хетаяь торжественни собрани хьаййиллар юрта Совета председатела В. С. Темиралиевас. Цо цIенача дег тIара доагIа баркал аьлар шоай юрта, района, - республика, юххера а, мехка сий дожа ца деш, Эскаре тIех дика гIулакх а даь шоай юрта юхаккхаьчача Абуев Суламбика, Маруев Абубакарнийна, Исаков Суламбика, Баханаев Гуркойна, Умаров ИбрахIима, Сакаев Сайт - Мухьмада, Абубакаров Султана, кхычарна.

—Баркал хилда иштта яхь йола кIантий кхебаьча кагийча наькха даьшта - ноанашта, уж деша баьгIача школай хьехархошта, болх беш хиннача коллективашта. ХIана аьлча уж берригаш а ба нийсача новкъа а баьха шоай къонгаш, доттагIий, вежарий дIаоттабе гIо даьраш, дакъа лаьцараш, — чакхдоакх ший къамаьл юрта Совета председатела.

Цул тIехьагIа юртарча школа хьехархочо Ж. Х. Абдурахманова дIадийшар командоване баркал оалаш дайта письмо. Б. Такаевген З. Такаевайген дайтача письмо гIа аьннад:

«...Шун воI, зIамагIа вола сержант, Такаев Резван Советски Эскаре цIена, тIехдика гIулакх деш ва, тIемахочун декхараш дика кхоачашду. Цудухьа ях оаха шоана, денал, хьаькъал долаш воI кхеварах баркал».

Цул тIехьагIа клубе вIашагIкхийттача, хIанз а Советски Эскаре гIулакх де баханза болча кагирхошта, юртбоахама къахьегамхошта кхычарна хьалхашка къамаьлаш дир селхан хиннача салташа. БерсановгIар ГIайрбекеи Султанеи дийцар шоаш Эскаре гIулакх дарах, хIаьта дукха ха ялале шоай когаметта дIаовтта безараш тIахьийхар. Эскаре гIулакх де баха кийчо яра. Цу гIулакхо, йоахар къамаьл даьраша, торо хулийтаргья юххье денз Эскаре гIулакх дар дика дIадоладе.

Иштта чакхдаьлар вIашагIкхетара торжественни дакъа. Бакъда хиннача тIемахошта кийчдаьдаp хоза совгIат — юрта художественни самодеятельноста артистий концерт. Бэккхача бе-замца а сакъердаме хеташ а хьежар гулбеннараш БагодовгIар Тамараси Бауддинеи, Хасиев Абукара оттадаьча концертага.

Иштта тематическа сайренаш каст-каста чакхйоах клубе.

Х. МАГОМЕТОВ.

Керттердар — наха гIулакх дар

Волгограде медицински институт чакх а яьккха ший юрта, Iалхан-Када, юхаера Исраилова Хьава. Юртарча больнице балха яхар. Диъ шу даьннад цу хана денз.

ХIанз Хьава ца йовзаш, цох лаьца хоза дош ца оалаш нагахь саг вац юрта. Миччa хана а кийча хул из унахочун гIо де яха. Ер да цхьа масал.

Дукха ха йоаццаш Баймасхановгiар бер цамогаш хилар. Лора гIо эшар сиха. «Мала воагIаргва буйсан юккъе берага хьажа?» — уйла йора юрта йисте яхаш йолча бера нанас. Бакъда къонача лора иштта хетац. «Керттерадар — наха ду гIулакх», — йоахар цун дего. Сиха ера из зIамигача унахочунна оарцагIа. Уж санна масалаш кхы а дукха доаладе йиш я. Цудухьа къоначa лорах, Хьавайх, дог кхоардадеш саг вац юрта.

КИЙЧА Я ШКОЛАШ

Дешара керда шу тIаккхоачаш латт. Iалхан-Калара юрта йиъе а школа кердача дешара шера кийчъяьй. Басар хьекхад, кIир техай, доагор кийчдаьд, хьехархошта квартираш вIаштIехьъяьхай. ХIанз школа цхьаццайолча классашка духхьашха школе гIоргдолча бераща урокаш чакхйоахаш ба хьехархой.

Школаш тоаеча хьинаре дакъа лаьцар хьехархоша, дешархоша, болхлоша.

Я. ЦУЕВ.

МАШЕННАЬКЪАШ СЕЛХАН, ТАХАН, КХОАНА

СССР машеннаькъий министра заместитела МУРАТОВ Петра дувц

МАШЕННАЬКЪА ТРАНСПОРТА ЛОАРХIАМ БОВЦ

Машеннаькъа транспорт, иштта цун кхыдола тайпаш а, производственни сфераца лархIац, хIаьта а из ше къаьстта, чоалхане, ший тайпара хадкъа боахама дакъа да. ЛоархIам, шеко йоацаш, Iаламате боккха ба цун Советски паччахьалкхен экономика дегIаккхувлачеи оборонни низ чIоагIбечеи, социальнии культурнии эргалонаш ечеи. Кхоачам ба, машеннаькъашта доагIача даькъа СССР грузооборота диъ даькъах кхо дакъа совгIа — шиъи ахи триллион тонно - километрага хIанна кхачац аьнна кхоачаш хилар.

БелгалагIа йола оагIув: Советски Союза машеннаькъа сеть йIоахалга диллача (135 эзар километр) дуней тIарча машеннаькъех иттлагIа дакъа мара хилац, хIаьта грузооборотага диллача — ах, пассажираш дIа-юха кхувларга диллача — пхелагIа дакъа хул. Цу цифраша къаьгта хьахьокх, цхьан оагIорахьара, советски машеннаькъашта тIера мухьа цар низ а, вокх оагIорахьара цар лоархIам, технически кийчо, къахьегам вIаштIехьбаккхара боарам.

Шоашта опыт дIаэца доазол дехьара вайшига ухача дуккхача специалисташа белгалйоах СССР машеннаькъа транспорта лакха эффективность. Масала, США-ца нийсдича наькъий хIара километрах пхезза дукхагIа пайда эц вайцига, вагонаша кхозза сихагIа гобоах, хIаьта локомотиваша деннеи бийсаннеи юкъера лаьрхIача шозза дукхагIа никъ бу. Цудухьа, кхетадеш да, экономически результаташ а лакхагIа хилар: советски наькъашка фондаша юха хьалур дукха совгIа-эшашагIа доацаш кхозза лакхагIа да американски наькъашкарчул, хIаьта мухьаш дIа-юха кхахьарга дIабода мах кхозза совгIа лохагIа ба.

Иштта йоккха юкъ юкъе хилара маIан да мухьаш дIа-юха кхухьилга СССР-е конкуренце а, е тарифни тIемаша а, е ведомственни духьаленаша а готдаь доацаш вIаштIехьдаьккха хилар. ХIаьта ерригача паччахьалкхен юкъара планировани, бакъдар аьлча, дукха а пайданагIа хиннай транспорта моллагIа тайпа цкъаза обществана экономически аьттув боацача оагIорахьа дегIаккхувлаш йолча частни монополей политикал.

ХIанз, вайна ма харра, дукхагIа долча дегIадаьккхача капиталистически мехкашка машеннаькъашка гIолла мухьаш дIа-юха кхахьара кхоача дакъа дикка зIамигденнад. Автомобильнии трубопроводнии транспорт, авиаци чIоагIа дегIаяро, экономика йижаро цхьаццайолча моттигашка хIалакьяьй машеннаькъа компанеш. Машеннаькъий конкуренци лелае низ кхоачаргболча тайпара уж технически кийчде мегадац царна.

Бакъдар аьлча, транспорта моллагIча тайпан лоархIам хьаддача хьалашка хьежжа хул: социально-экономически, исторически, географически, климатически. Духьал из теркал а деш, дуккхача планетIа долча Iилма-технически экономически декхарашка хьежжа къестаю из проблема Советски Союзе. Нагахьа санна КПСС XXIV съезда Директиваш тIарча цифрашка хьежача, атта теркалкулургдолаш да Iаламате боккха лоархIам беш йола решени комплексно чакхйоаккхаш хилар. Транспорта хIара тайпана алсамдаьхад дIа-юха кхухьаргдола мухьаш, уж кхы гIа а технически кийчде оттадаьд, мехкара еррига транспортни системеи цун управленни дIахо эргаяьккха тоае лаьрхIад.

Из де декхарийла ду вай даим дегIаухачеи юхадижар фуд ховш боацачеи дуккхача доакъоех латтача боахамо, бахача наькъа вахара хьал тIа-тIа тоалуш хиларо. Деш дола къамаьл мухьаш дIа-юха кхахьара гIулакха царна биззаи шоай хаинахьеи кхоачамбарах хинна ца Iеш, из декхар къахьегам, ахча, доагор кIезигагIа дIаахийтарца кхоачашдарах а да. ЧIоагIа лоархIаме да транспорта бе-бе тайпаш дегIаккхувлара даькъе пайданагIа йола пропорцеш оттаяр, цар болх нийса вIаштIехьбаккхар. Цхьабакъда, цу хьалашка я анализо хьахьекхачох, машеннаькъаш хьалхагIа санна дIахо йодача хана а керттера моттиг лоацаш хургда, мехка керттера транспортни наькъаш долаш дусаргда.

МАШЕННАЬКЪАХОЙ КЕРТТЕРА ДЕКХАР

1971 — 1975 шерашка советски машеннаькъа транспорт дегIайоалаяра керттера лостам ба мухьаш тIехдувлийтареи дIакхахьийтареи низ алсамбаккхар. Из декхар кхоачашдара новкъостал дергда машеннаькъаш дахкарои долаш дарий низ совбаккхарои, вагонни локомотивни парк сихагIа оцдаяхаро, станцеши узлаши шеръяро, автоматика, телемеханика, бувзама, вычислительни техника устройстваш ма могга юкъекхахьаро.

Машеннаькъий сеть нийслагIча пятилетке 5—6 эзар керда линии тIа а кхийтта йоккхагIа хургья. дIадахача пхе шерарчул 1,6—1,9-зза дукхагIа хул уж. Керттерча наькъе кердача промышленни районашка йохкаргья уж линеш, къаьстта а мехка малхбоалехьа. Малхбузехьеи центреи. Урале а Казахстане а мухьаш дукхагIа ухача керттерча лостамашка мухьаш тIехдувлийтареи дIаккахьийтареи низ алсамбаккхара пайданагIа йола средство хургья 7—8 эзар километр шолха наькъаш дахкарах (1966—1970 шерашка дахкарел 3,5—3,8-зза дукхагIа).

Овлангара дена реконструкци ергья наькъа боахама. Поездаш массагIа леларгья дезагIча тайпаех дола тIех чIоагIа рельсаш, аьшкабетонни шпалаш, хоттанза дола наькъаш дехкача линешка. Машеннаькъахой къахьегам дикка аттача боаккхаши наькъий эффективность лакхъеши автомоблокировкеи диспетчерски централизацеи хургья укх пхе шера мехка ахаиел совгIа йолча сете, эггара хьалхарча аргIанна къахьегам дукхагIа болча наькъашка.

Мухь кхухьа вагонаш 420—430 эзарнега дIакхоачаргья, вешта аьлча дIадахача пхе шераца нийсйича цкъаи ахаззеи дукхагIа хургья. ХIаьта уйла къаьстта чIоагIа тIайохийтаргйолаш я наькъий мухьаш дIакхахьийтара низ 25—35 процент алсамбаккха мотаргдолаш йола деза мухьаш кхухьа къаьстта шоай тайпара вагонаш кийчъяра. ХIаьта бIарчча хьанийшача машеннаькъа транспорта грузооборот 22 процент лакх а енна, 1975 шу чакхдоалаш кхо триллион совгIча тонно - километрга дIакхоачаргья.

Белгалдоалаш хIама да, бархIлагIча пятилетке а санна, дукхагIа дIа-юха кхухьаргдолаш мел дола мухьаш болхлой кхы IотIа па кхетийташ кхахьанза дарг ца хилар. Цу гIулакха 23 процент лакхъе езаргья къахьегама овсарле, хIаьта из СССР-е эггара чIоагIагIча тайпара ювзаенна я алапи лакхдаларца. Иштта дар бархIлагIча пятилетке, советски машеннаькъахошта иштта дIайоллеиннай нийслагIъяр.

2,3 миллион совгIа болча машеннаькъашкарча къахьегамхоша, дукха ха йоаццаш яьча ренешка хьежжа, 1971 шера I июле денз лакхагIа йола окладаш ийю. Нагахьа санна машеннаькъа транспорте юкъера лаьрхIача алапи 16,7 процент лакхденнадале, локомотивни бригадай мастераши болхлойи, бухгалтераш, кассираш, наькъа болхлой санна болча болхлой категорешта — 25 процент хIана деннадац аьнна. Ставкаш кхы а 15 процент лакхъю къахьегама хьалашка диллача наькъий халагIча участкашкарча болхлошта.

Транспортерча технически прогрессо болх беш барий профессиональни состава юкъе шийца цхьана хувцамаш а дахь, къахьегама хьалаш дикка тоа а ду. ДIайоал халача физически балхаца ювзаенна йола специальностанш, дукхагIа хул лакха квалификаци йола болхлой. Цу тайпарча трансформацеиа юкъе боккхача лоархIаме да дукъ увза прогрессивни тайпаш юкъедоаладар — тепловозаши электровозаши. ХIанз цар новкъосталца еш я СССР-а машеннаькъашкара 96,5 процент грузооборот.

«...ЦУНЦА ЭЛЕКТРИФИКАЦИ А ЙОЛАШ»

СССР-е машеннаькъашта еш йола электрификаци транспортерча технически прогресса лоархIамегIара дакъа лоархIаш я. Цхьабакъда, цунца цхьана алхха дукъ увза средство санна, локомотивий цхьа тайпаш прогрессиванегIа даращца хувцар санна лоархIаш яц из, кхетадеш ма дарра, из ше а кштта боккхача лоархIаме дале а. Цо лерхIараш доккхагIа да: 1920 шеррехье а Советий VIII Ерригроссийски съезде хьакхайкаяьча, мехка электрификаци яра даькъерча политика цхьа дакъа лоархIалуш я из.

ДIатIахьажал цо советски машеннаькъий карта тIа. Еррига а электрификаци яь я Закавказье. Контактни сетий линеш йоацаш нагахьа моттиг яц мехка европейски даькъа тIарча листта нах бахача промышленни районашка. ЭлектрифицированнI тIехмагистралаш чакхъяьннай паччахьалкхен йоккхача территорех къилбаседера къулбехьенгахьеи малхбузера малхбоаленгахьеи. 1959 шера денз дунен тIа эггара хьалхара моттиг чIоагIа хьалацай Советски Союзо электрически дукъ увзача наькъий дIоахалга диллача. Тахан уж 34 эзар километр хIана деннадац аьнна дIаьхденнад. Дунен тIа уйжамо йолча линеех кхоалагIа дакъа да уж!

Советски машеннаькъий рентабельность лакха хулга дуккхача хьале мухьаш тIедувлийтареи дIакхахьийтареи низ эггара боккхагIа хулга Iалашдеш долча масса поездаш лелача цу наькъех тийша да. ВIаши нийсъел оаш ши цифра: СССР машеннаькъий сета диъагIа дакъа мара доацача цар кхоачашъю мехка дIа-юха кхухьача мухьий ерригача объемах 50 процент.

Дунеи тIа эггара бIаьхагIа ба СибарегIа бода никъ — ялх эзар гаргга километр йIаьха Транссибирски магистраль. Москвера дIаболалуш бола из Куйбышеве (Волгах тIех а баьле). Омске, Иркутске, Слюдянке (Байкал яхача Iам тIара) чакх а баьле Петровски заводе кхоач. «Къонахчала трасса» аьнна цIи тиллаяр цу линерча бIаьш километрех. Цига наькъаш дехкарий чакхбувла бийзар коллдех, ушалех, хих, лоамех, алам кхачанза йолча, чакхвоалалургвац аьнна хийттача тайгах.

Цар къахьегам, белгтала, мах баь варгвоацаш ба. ГIулакх-м Iаламате гаьна яхаш хиннa мехка районаш Транссибирски магистрало гаргайоалайича санна хетарах лаьтта мича Iа. СибарегIа керда хьалдеш дола дуккха гIирсаш цо Iалашдаьд транспорта сихача, тешамеча, комфортабельни тайпаца, овлангара дена хийцай цуьна гонахьарча, хьалха, масала, лаьтта гIолла шера керте массехк бетта никъ бича мара дIакхоачалуш ца хиннача моттигашка бахача наьха быт, вахара хьалаш. Электроэнерги машеннаькъа службашта эшарашка яха ца Iеш, гонахьарча юрташка а кхаьчай, электроэнергеца Iалашъяьй колхозийи совхозийи фермаши мастерскеши, ток еннай гаргача гIоллa ядача районий кагийча предприятешта.

Дунен халкъашта юкъера трасса а хинна дIаотташ латт тахан Транссибирски никъ. СибарегIа гIолла чакхбоалаш бола машенникъ — дерригa европейски мехкаш Японецеи Тихоокеански бассейнерча кхыча мехкащеи дувзадалийтара эггара лоацагIа ба. Цига гIолла хIанзле а ух мухьаш Японе а Японера Европе а. Цу тайпара трансконтинентальни перевозкаш йолча хана машеннаькъаца нийслургьяц е авиаци а, е форда транспорт хIаьта а.

1971 шерагара 1975 шерага кхаччалца йолча хана СССР-е электрификаци е лерхI кхы а ялх — ворхI эзар километр хургйолча машеннаькъа магистралашта, царех йиъ эзар километр гаргга дараш переменни тока тIа хургда (из прогрессивни система оттаьй хIанз 12,5 эзар километрашта). Массе метте еш йола электрификации тепловозаша дукъ увзилга шерра юкъедоаладари кхетамца а экономически гIойленагIа долча тайпара а цхьана тарде лаьрхIад.

Электрически дукъ увзаш хургья сов дукха мухьаш дIа-юха кхахха дезаши пассажираш дукхагIа дIа-юха кхувла безаши йола линеш. Масала, кхы а 510 километр малхбоаленгахьа, Забайкальски машеннаькъа Крымски станцега кхаччалца дIахо гIоргья Транссибирски магистралера контактни сеташ. Электрификаци ль наькъаш дукхагIа хургда Къилбаседа Кавказе, промышленни Урале, мехка кхыча районашка.

Магистралашка араяргья 9—15 процентага кхаччалца йола электроэнерги контактни сете юха чуйоалаеш йола керда низ бола электровозаш. БархI соа йолча советски локомотивашта юкъейоагIаргья хIанз тохкаш йола, хIаране 1000—1200 киловатт низ бола дукъ увза двигателаш тIалатта гиганташ. Цхьанна а хIаманна дунеи тIа дикагIа йолча образецел вIалла эшашагIа йоацача цу ерригача магистральни электровозаша лелаю алапаш ВЛ—Владимир Ильич — тIалатта эмблема. Уж оттадаьд даим дийна вола баьчча дагалоаттавеи цуя сий деши, цунна дагалаьтта сийлахь доккха хIама — Россена электрификаци елга кхоачашдара белгало я из.

(АПН).

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагIув, 28 август, 1971 шу.

Закон — массанена а хIаранена а

ЦХЬАЙ дийнахь посетитель вера прокуратуре. Цо дийцар, укх тIеххьарча цхьан шера шозза дисциплинарни бехк баьб сона хIьата шийна' хетаргахьа нийса а баьбац, цу тIа а хIанз ше балха волча организаце кулгалхо ше балхара дIаваккха безам болаш а ва, аьхаш.

ХIанзарча законашка хьежжа цу ледкъама доагIаш дола жоп далар башха хала гIулакх дацар. ХIьата а, прокуратуре хьачувеначунга хаьттад:

— ХьалхагIа хьайна баь дисциплинарни бехк бокъо йоацаш баьб аьнна хетий хьона?

— Хет, со дог тийша ва цунах. Шоззе а са бехк болаш дацар из, цхьабакъда, аз аьннар теркалдацар.

— Хьайна бехк харцахьа баьб аьнна ледкъавий хьо, нагахьа санна хьайна из харцахьа хийттабале?

— Ледкъав. Газета редакце, халкъа тIахьожама комитете хиннав со...

— Къахьегамера къовсамаш къестадеча комиссе хиннавий хьо?

— Комиссе со хиннавац.

— Комиссе хиннавеце, суде а хинна хургвац хьо?

Суд сенна эш укхаза? Со цIаккха а хиннавац суде.

Белгалдоалаш хIама да, хIанз ладкъаш хиннар дешара заведени йистеяьккха массехк шу мара доацаш лакхера образовани а йолаш вола саг хилар. ДIахо цунца къамаьл даьчул тIехьагIа гучадаьлар, законаш цунна лоадама довзаш ца хилар.

Цу масало къаьга хьахьокх, дуккхача хьале законаш телхадара керттера бахьан цхьаболча наьха, цу даькъе предприятейи организацейи кулгалхой а правови культура лоха хиларах, законаш царна ца довзарах. законий цар хам ца барах, цхьацца бахьанашца уж тувладалийта гIертарах латтилга. Юридически дешаш боккъонца кхетадеш ца хилар бахьан долаш халагIа хул граждайий бокъонаши хьашташи чулоацаш дола дешаш шоай ханнахьа къестаде, доацча гIулакха тайп-тайпарча организацешка аха везаш хул, жалобаши заявленеши совъювл.

Цкъаза цхьаболча кулгалхошта хет, нагахьа санна шоаш законо юха ца къувларе, белггалара формаш, белггалара порядок кхоачашъе цо декхарийла ца воре, хьалхашка латта декхараш шоашка дикагIа кхоачашдулургдар аьнна. НийсагIа аьлча, цу тайпарча кулгалхошта хетачох, законаш кхоачашде дезаш да, цхьабакъда, «гIулакхаи производстванеи пайдана» йола моттигаш нийсъелча, кIезиг - дукха законо яха чутIара вала а мегаргва. Порядка духьа закона тIерабувл уж. ХIьата порядка са-м закон ма дий.

Ишта уйлаш йолаш хинна хургболаш ба, гучох, Надтеречни района «Озерный» совхоза директор М. А. Висаитов, «Чечингсельстрой» треста ПМК-223 начальник П. П. Елисеев, Грозненски хладокомбината директора декхараш кхоачашдеш вола Лазько шоай приказашца законагIа доацаш болхлой цхьайолча категорешка балха ди дIаьхдеча хана.

ДукхагIча хана лакхерча гIулакха тIарча сага хов законо яхар, цхьабакъда, цунна тIера вувл из цо яхачох бокъонца дог тийша ше воапандаь. Масала, дукхагIча хана телхаер профсоюза фабрични, заводской, моттигерча комитета бокъоний хьакъехьарча Положене 10 статья я. Из положени тIаийцача денз массехк шу даьннад. Цудухьа тамаш я ФЗМК-аца барта йоацаш болхло дIаваккха администраце бокъо йоацилга ца ховш хIанз предприятей кулгалхой бале. ХIьата цу тайпара бокъо йоацараш хIанз а леладеш да. Масала, Ведана райпо председатела Гиреева, гор. МалгIабика коммунальни боахама домоуправляюще Аушева, БоргIанерча юкъерча школа директора Мамаева бокъо йоацаш балхара дIабаьхаб болхлойи гIулакхера нахи, цу даькъе профсоюза комитеташца дага ца боалаш а.

Къахьегамах дола законаш иштта а кхыча тайпара а телхаделга кулгалхоша правови нормай хам ца барна, тIадиллача гIулакха хьалхара боагIаш бола бехктокхам ца хиларца мара кхыча бесса кхетаде йиш йолаш дац. Харц хургдац, нагахьа санна кулгалхочо закон лархIарга хьежжа хул, дукхагIча даькъе, цунцара коллектива гIулакхаш а, аьлча. Кулгалхо — из ший тайпара хьокхам ба коллективана. ХIьата, нагахьа санна цо законаш теркал ца дой, нагахьа санна массанена а бIаргагуучча уж телхадой, тIаккха цунна карарчар а иштта мара теркалъергьяц бокъонаш.

Ца дувцаш дита мегаргдац колхозий правленеша, юрта Советий исполкомаша законаш телхадеш хилар а.

Масала, Шелковской районерча Менжинске цIерагIча колхоза правлене Хазбулатовнеи Мустиевнеи гIод техад «болх харцахьа лелабарах», хIьата ларекий заведующешта Магомадовнеи Дубаевнеи «отчеташ шоай ханнахьа дIа ца теларах»... Цу тайпара бехк белга оттадаьдац е хьокхамеча Устава тIа а, е колхоза Устава тIа а. Ачхой-Мартана районерча Закий-Юрта юртсовета исполкомо решени яьй гражданина Абдулзакова Ахьмада кагий бераш ший цIер тIа яздара хьакъехьа. Цу тайпара решени закона духьала я, хIана аьлча кхы бераш ший цIер тIа дахарах дола дешаш къахьегамхой депутатий районни Совета исполкомо мара къестаде йиш йолаш дац.

Советски законаш массай опытагара, практикагара хьадоагIаш, халкъо бакъдер, цун лоIам чулоацаш, цун хьашташ лорадеш да. Вай законаша декхаши доазув увттадеши дола хIамаш вахара ерригача сферашка гражданашта бокъонаши декхараши миссел дукха дац. Вай законо дерхIар эггара хьалха беркат кхоллилга, кхетам лулга да.

Цигара йоагIа вывод — законаш кхоачашдой, бакъдар аьлча, уж довза деза, законаш довзацар аьнна уж кхоачашдара хьалхарча бехктокхама кIалхарвоалаш ца хилча хIьата а.

Кхетадеш да, лелаш дола дерригa законаш Iомаделгеи довзилгеи хIаранегара хьадеха дагa вай ца хилар. Вешта из-м кхы ца хилча даргдоацаш хIама а дац. Цхьабакъда, общество саг мишта хила веза хьахьокхаш долча законаша керттера яхар ха деза, ший бокъонаш меттел, наха хьалхашкара, обществена хьалхашкара ший декхараш а малагIаш да ха деза хIаранена. Предприятейи организацейи кулгалхошта-м хIьата а вета а йовза еза къахьегамахи боахама гIулакххи долча законодательства лардаш.

Прокурорски судебни органий торонех, районашкарча юридически консультацеех шерра пайда а эцаш, колхозашка, совхозашка, предприятешка консультациони пунктий сеть мамогга шерье, кулгалхошца къаьстта занятеш елга вIаштIехьдаккха, правови темах лаьца хаттарийи жопийи сайренаш е еза. Предприятейи организацейи юридически служба лоархIам лакхбе беза. Цу гIулакха лоархIаме да лелаш долча законийи права кхыча нормайи хьакъехьара сведенеш йоаржаяр меттел, керттерча даькъе, законаш лоархIаргдолча уйланца, уж дизза кхоачашде дезаш хилар кхетадергдолаши цхьанна а тайпара уж телхадарна машар хургбоацаши нах хьалкхебар.

Парте XXIV съезда КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яьча ЦК Отчетни доклада тIа белгалма даккхара «...МоллагIча тайпара а закон толхаде с цунна тIеравала гIертилга, хьаштдола бахьанаш цар увттадой а ла мегаргдолаш дац. Ла мегаргдолаш дац сага «бокъонаш телхаелга а, гражданий сий IотеIаделга а».

Сий долаш вахар, цIена болх бар, къахьегама дисциплина кхоачашъяр, законий сий дари уж кхоачашдари — хIаране эггара хьалхара граждански декхари гIулакхи.

А. МОРОЗОВ,
Нохч - ГIалгIай АССР прокурора заместитель.

Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш ва «Нефтехимзапчасть» заводе къахьегаш вола слесарь Набиулин Загидулла. Ше укхаза болх беча кхаь шера тIехдика мара хиниъяц цо ремонт яь оборудовани. Эггара лоархIамегIеи чоалханеи йола оборудовани из волча яхь тоае. Ден норма 130—140 процент кхоачашъю Загидуллас.

И. Плиева сурт.

ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО Ю

ТIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама эшшача тайпара йоакхо ю Гудермесски района механизатораша. Зяба лаьтта ахар — лоархIамегIа йола агротехнически мероприяти я. Из болх мишта кхоачашбе беза хьокхам лу кхыча районашкарча механизатораша Гудермесски районера болчар.

Гудермесски районе зяба лаьрхIа аха деза дерригa лаьтта 11614 гектар да. Цунах 23 августе 5260 гектар аьха баьшаб цу района трактористаш. Аха дезачох 45 процент. ХIьата республике гIолла зяба аха дезачох юкъера лаьрхIача 23 процент мара аьхадац.

Дика хьокхамаш гойт зяба лаьтта оахаш Ачхой-Мартана района механизатораша. Хьалхара зябь ахара план 42 процент кхоачашъяьй цар. Цхьабакъда ерригача республике планагIа 171 эзар гектар аха дезача 77 эзар гектар мара аьхадац. ХIьата дIадахача шера укх хана дукхагIа дар зяба лаьрхIа аьха лаьтта.

Геттара мела лел зяба лаьтта ахара балхаш Грозненски, Надтеречни, Наьсарен, Урус-Мартана, Шелковской районашка. Зяба аха дезачох пхелагIа дакъа а аьхадац цу районий боахамашкарча механизатораша. ХIьата цу районашкара механизатораш зяба лаьтта оахаш иштта тIехьабисара лоадам болаш бахьанаш з дац. Уж бахьанаш керттерча даькъе бувзам болаш да цу районашка тракторни нарках бизза пайда ца баккхарца, механизаторий къахьегама овсарле геттара лоха хиларца, хIьата из айяра цхьаккха хIама деш ца хиларца.

ХIанз дукхагIа йолча юртбоахама культурай хьувкъам чубеначул тIехьагIа мукъаьнна техника лаьтта аха оттае мегаргья. Цу резерваех республика дерригача боахамаша бизза пайда эца беза.

1971 шера 27 августе зяба лаьтта ахарах йола

СВОДКА

(проценташца)

1. Ачхой - Мартана	42
2. Ведана	—
3. Грозненски	9
4. Гудермесски	45
5. МалгIабика	27
6. Надтеречни	15
7. Наьсарен	15
8. Наурски	20
9. Ножай - Юрта	—
10. Советски	27
11. Сунженски	27
12. Урус - Мартана	17
13. Шаьла	39
14. Шелковской	—
15. г. Грозни	—
Республике гIолла	22
МСХ колхозашкеи совхозашкеи	21
«Скотооткорм» совхозашка	33
«Грозвино» объединене	11
«Консервплодоовощ» объединене	24

ПРОИЗВОДСТВА ТОРОНАШ ГУЧАЯХАРА

Укх тIеххьарча хана чеххка дегIаух бахача наьха ахчан доходаш, алсамдоал царча эша товараш хьаделга, дегIайоагIа советски торговли.

Цхьабакъда, КПСС XXIV съезде белгалдаьккхача тайпара бахача нахага товараш дохкара гIулакхаца хIанз а дукха да кхоачамбоацараш. Наха кхоачамхиллал арахецац цхьадола товараш. Бахача наха тоъал уж хьадара промышленносто а иштта торговле а болхлоша шоай ханнахьа де дезар ца дарах хьахиннад из. ХIанз дIадоахаш да уж кхоачамбоацараш. КПСС XXIV съезда решенешта жоп луш шоай торонаш гуча а йоахаш бахача наха планал совгIа дукха товараш арахецара социалистически декхараш тIаийцад дуккхача производственни коллективаша.

Доккхий декхараш тIаийцад Грозне промышленни предприятеша а. Чуйнна уж кхоачашдеш ба завода къахьегамхой. Дукхача коллективай дика ка йоал балхах. Масала, швейно-трикотажни объединене социалистически декхараш кхоачашдеш укх шера 7 бетта планал совгIа арахийцар 437 эзар сома маьха товараш, цу даькъе 164 эзар сома маьха кхоаьча матерналагIа а хецаш. Иштта толамца кхоачашду тIаийца декхараш «Электроприбор» завода коллективо.

Цхьабакъда, КПСС Грозненски горкома бюрос белгалдаьчча тайпара, города цхьайолча предприятеша шоай производственни торонех пайда эцац, бахача наха эшача товарий керда образецаш караерзаяц. ЛерттIа вIаштIехьбаккхац арахецача товарий дикал тоаяра болх. Кога гIирс беча фабрика, Металлотара, «Нефтехимзапчасть», Автоспецоборудоване, кхыча предприятеша кхоачашъяц бахача наха эша товараш арахецара заданеш.

Бахача наха эша товараш арахецара план кхоачашъелгеи, цар дикал чIоагIа тоаелгеи предприятей кулгалхошкара хьалийхар КПСС горкома бюрос.

КПСС горкома бюрос къоабалйир 1971 шера 1 сентябре денз бахача наха эша товараш хьадара резервашка хьажара йола города халкъа тIахьожама комитета предложени, цу хьажара кулгалдара городской комисси вIашагIъеллар, иштта чIоагIйир общественни хьажара положени.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, халкъа тIахьожама хьалхле лелаю болхлой, производства новатораш, хьалха латта инженерно - технически болхлой юкъебоагIаш йола хьажара комисси чIоагIъяр тIадиллар парте райкомаштеи юххьанцарча партийни организацештеи.

Йолаш йола резерваш дикагIа балха юкъеяхьара, бахача наха эшача товарий боарам алсамбаккхареи цо ассортимент шеръяреи моттигерча торонех лерттIа пайда эцилга тоздара предприятей коллективашта новкъостал дарах латт цу хьажара керттера декхар.

Из болх беча хана ширпотреба товараш хьаду производства дегIаярца а цар дикал тоаяларца а юзаенна йолча организационно-технически мероприятей планаш кхоачашъяра гIулакхашта уйла тIайохийташ хила еза халкъа тIахьожама комитеташ, группаш, хьажара комиссеш. Иштта цар вIаштIехьдаккха дезаш да: бахача наха эша товараш арахеца специализированни цехаши участкаши предприятешка хьаелга, дукхагIа товараш арахецаргдола оборудованеш сихагIа болх бе йолайолийтилга, йолаш йолча ширпотреба керда изделеш хьаеча машенех махулла дикагIа пайда эцилга а иштта прогрессивни технологи караерзаелга а; наха малагIа товараш дукхагIа эш хьажара болх вIаштIехьбоаккхилга, ший ханнахьа арахецача товарий ассортиментий торговле конъюктураи учет а еш изделешта модернизаци елга; ейга, кхачан, дулха, шурий промышленноста предприятеш, иштта ширпотреба керда цехаш хьалъяраи йолаш йолчарна реконструкци яраи чIоагIа тIахьожам лоаттабелга, уж ханал хьалха хьалъяь яхараи царна паччахьалкхено хьахийца ахча дерригa дIадахийтараи боахамий кулгалхошта новкъостал делга.

Цу хьажара комиссеша шоай болх бешше а, ханнахьа балха юкъе кхахьа еза хьачутела наха эша товараш хьаделга дегIадоаладараи сбытовии мах бечеи организацешта товараш дIаккхахьийтараи план кхоачашъярах йола предложенеш.

Доккхий декхараш латт халкъа тIахьожама контролерашта хьалхашка. Халкъа боахаме экономика режим чIоагIъярах йола партеи правительстваи указанеш махулла чIоагIагIа кхоачашъяра оарцагIбовла, боахама во доал дара, руакъах хьурмат ца дара, материалаш, ахча дIадахийта ца доагIача дIаахийтара духьал лира къовсам лоаттабеш хила декхарийла ба уж.

Бахача наха эша товараш шерра-шера дукхагIа арахецилга, потребителий хьашташ дикагIа кхоачашделга хьалех паччахьалкхенои халкъои. ХIьата уж декхараш толамца кхоачашдара тIахьехаш ба халкъа тIахьожама контролераш.

И. ЗИНУРЬЕВ,
городской хьажара комиссе председатель.

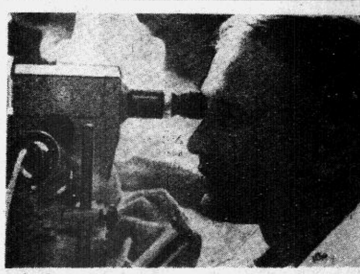
УЧИЛИЩА АУДИТОРЕШКА

ХьатIадоагIача дешара шера дика кийчъеннай тха училище. Укх шера дешаш хургва 390 саг. Царех 120 саго юкъера дешар дийшад. ХIьата вож юхебисараш бархI шера дийша ба. Ховш мадарра, мехкдаьттахимически промышленноста специалисташ кийчбу тха училища. Итт класс яьккхачар шераи бархI класс яьккхачар шин шераи дешаргда. Цар Iомаергъя аппаратчикий, тIахьожама бустама приборий автоматий, слесарий, электрослесарий, компрессорийи насосийи машинистий, лаборантий говзалаш. Училища йIаьхий материальни база я. Дика кийчъяьй дешара кабинеташ, химически КИП-я лабораторeш. Иштта предприятешка аха ца безаш теоретически знанеши практически болхи Iомабе торонаш я училище.

Укх шера дешаргдолча берригача студентех 65 процент мехка тайп-тайпарча городашкара хьабаьхкаб.

Июль бутт болалуш училище а яьккха предприятешка дIахьожаваьв 338 саг. Царех 55 саг город Энгельсерча химкомбинате къахьегаш ва. Тха хиннача студенташа дика болх бу яхаш химкомбината кулгалхоша каьхат дайтар.

В. РОМАНОВ,
№ 1 йолча Грозненски профтехучилища директор.

Смоленски область. Рославльски алмазни заводе караерзаьй алмазашта лазерца обработка яр керда лакха овсарле йола способ. Лазерни установкашца тохкамаш де белабеннабар укхаза 1967 шера. ХIьата хIанз цхьан участке оттаьй «Квант-9» яха керда установкаш, цар дикка лакхъяьй къахьегама овсарле, шера 250 эзар сом пайда лу.

СУРТА ТIА: «Квант-9» яхача установка тIа болх беш ва оператор А. Сергеев.

В. ЗОТОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ЦIена, сийрда Наьсар

Репортаж

Назранерча промышленни предприятеша, организацеша, учрежденеша, хIьата бахача наха денбус 2200—2800 тонн хий доIду. Ерригa городе мел йола коача а йикъа а бIехал шийца дIа а эйийя пигара эрадоал из.

ЧIоагIа хала хьувзар „наьсархой хьалхагIа из мичахьа Iоадерга, мичахьа дIалостадергда из ховш. КIоагаш а доахаш цар чу сецадора. ХIама хилацар. ТIаккха укхаза гIолла чакх а даьнна додача цIенача Наьсарах дIа а деггалуш дIахо ухар дохкаденна из бIеха хий шийх хьахула миллионаш лазараш хьеду садоххка хIамаш а тIехь. ХIама хилацар сапэпидстанце болхлоша гIод деттарах, акташ увттаярах.

ХIанз саг кхера везаш вац Наьсарах. Из каартарашкара, цIенешкара, завода цехашкара доагIа вай дувца бIеха хий цела дIакIал а хьекха мелар тхоцарча цхьанне. Наьсара ший хий геттара бIеха хет хIанз цун юхе. Сов цIена, чакхсадоагIаш сийрда да из. МалагIа низ ба иззал бIеха хий селла цIендеш чакхдоахар?

...Шийна тIауллача безача мухьо кIезига Iочусоттабича сянна хет Бурочура къаьнача Наьсара аьрдехьара шера берд. Из мухьба — цу тIа укх тIеххьарча хана хьалъяь, хIараяр дукхаза вIаштIардаь цIенони миссел йола, аьшка-бетона сооружeнеш. Шахмата клеткашта тара ахйолаш дехьеи сехьеи шин мугIарагIа латт уж 12 гигант. ХIанз болх бераш йиъ мара яц (хьалхара агIа). Вожаш шиъ болх бе йолаелча денеи байсаннеи 4700 тонн хий чакхдоакккхалургда (тIехьален лаьрхIа я уж). Уж сооружeнеш хьалъю «Электроинструмент» яха завод из беррига болх сихагIа чакхбаккха гIерт, хIана аьлча хIара бетта, шера дегIаухача города доаду хий дукхагIа хул. ТIаккха денненеи бийсаннеи 1580 тонн бIеха хий чакхдаккха мара ца доагIача хьалхарча агIа из циз лоалац. ХIьата а укхазарча болхлой хьинаро Iа яха дукха хоаялийтац из проблема.

Из юххьанца укхаза йилла хинарча наьсархошта дукха бовзац цу хий чакхдоахача низ болча предприяте болх, лоархIам. БIеха моттиг я из, яхаш цига балха бахара юхаувзалуш моттигаш а нийслора. Бакъда, хIанз укхазара цIенал, лостам байза дукха бацига къахьега ловраш.

Айеннача метте хьалдаьча доккхача хозача здане чу да тхо. Укх чу я цу бIехача хих наьха унахцIено лораерий штаб. Тайп-тайпарча микроскопашца, колбашца, пробиркашца, микротаразашца, кхыйолча вIалла бIарга ца яйнача аппаратшца, приборашца кийчъяь лаборатореш я цу чу. КIай халаташ тIа а дувхаш хьежаш, тараз оэаш, кнопкаш тeIаеш нах бягIа.

Бактериологически кабинете да тхо. Къегача приборашца кхьалчча сийрдача цу помещене чу цаI мара саг вац. Хила йиш а яц: чоалкаеча, бехктокхамеча балха тIера уйла яха, микроскопа кIала уллача кизга Iоакъанга тIа ловзача, кхестача садоахкача хIамай гIурта юкъе «керда вена хьаьша» тиллийта йиш яц. Ши ди хьалха ше цхьа оаркхинга хьисаперча пхьегIа чу «дIадийнача» Назранера доагIача бIехача хига хьежаш йоаллар цу лабораторе заведующи Марзаганова Зина. Бегаш бац из: хий бокъонца дIадув укхаза, цох йоахка садоахка хIама-ш сихагIа кхее, «удобренеш» а етташ. Цар хьахьокх цIендеш латтача хина малагIа молхаш тоха еза, мел тоха еза. ХIара гучаяьна белгало, хинна эргало цу сахьате сомача журнала тIа дIаязъю Зинас. Дика кхет из балхах, бIарга ца гуча бактерий вахарах.

Кхы а бехктоккхамегIа да химлабораторе хьалхашка латта декхар. Цахаддаш «кIийлен ягIа» из городера доагIача бIехача хина. Деннеи бийсаннеи сменагIа хуацалуш из болх беш йиъ кхаьсаг я цига. Тхо цига долча хана вахте яр Торшхоева Зула.

Ший сменагIа 8 проба эц Зулас, хIараяр тайп-тайпарча пхе моттигера а эцаш. Цхьа шуша юз эггара хьалхя сооруженеш чу дIачудодача хих, шоллагIъяр — хий хьоIийтача хьалхарча отстойника чура, кхоалагIъяр — кхо метр сома кагий Iахьаьча кхерах из чакхдоахача биофильтрера, йиълагIъяр — шоллагIча отстойника чура, пхелагIъяр — юххера а цIена а даь Наьсар чу дIачудодача хи чура. Цу мел долча хих къаьсткъаьста еш химически пхи анализ а яь цар чулоацам журнала тIа дIаязбе беза Зулай хIара сахьат массаза доал. Дика ка йоал цун цу балхах. Каст-каста укхаза тIахьожам беча санэпидстанцера, кхычахьара ухача комиссешка гIалат даккхийтадац цо а, цун сменщикаша а.

Iаьржача стрелкаш тIара бIарг ца боаккхаш латт цхьа зIамига саг. Из ва ерригача цу йоккхача сооруженешка гIолла кхесташ а лийнна юххера Наьсар чу додача цIенача хих коачъяь хлорка етта сменни оператор Мальсагов Абзбукар. Сона хеташ цун бар миссел кхераме а бехктокхаме а болх цхьанне а бац укхаза. КIезига дукха бIарг тIера баьнна, е кулг харцахьа теха а цо хлорка дукхагIа тохе из хий дIа мел кхаьчачара чкъаьрий довргда, из молача хьайбашта доккха зе дергда. Дика кхет Абабукар цу гIулакхах.

Дизза кхоачашде гIерт цу кердача предприяте коллектив (25 саг ва уж) шийна хьалхашка оттадаь декхар. Салтечо ший посте санна цIена, тешаме чакхйоаккх царех хIаране ший смена.

Ала деза, юххьанца сооруженеш болх бе йолалуча хана чIоагIа гIолдаьннадар укхазара гIулакхаш. Дисциплина лоха яр, шоашта тIалатта бехктокхам бокъонца бовзацар наха. «Электроинструмента» дирекце, партийни организаце оарцагIъяла йийзар. Завода чIоагIа эшаш воллаше а шоай инструментальни цеха начальник Мальсагов Абуязит хьожаяр цига кулгалле. Цу хана дена тоадала доладелар гIулакхаш, барт хилар коллективе, кердача оборудованеца, мел эшача хIамашца Iалашйир лабораторeш, болхлой.

Абуязит дика организатор, ше дIадоладаь гIулакх тешаме леладеш, балхах дог лазаш саг ва.

— ТIехьале миштай шун къоначa предприятей,—хет аз цунга.

— Iаламо ший хозаленах къоаста ца яьчарех я сооруженеш ехка моттиг. 36 гектар лаьтта да тха доалахьа. Тха лоазон тIа мел бахача наха ахча а квартираш а тел кхычахьа шоашта боахамаш дахка. Цар доазув мукъа доаккхаш латт. Тха болхлой шоай дезал а тIехь бахаргболаш дукха цIенош, кхыйола гIишлонаш хьалъергья укхаза, сомий бешамаш дIайоагIаргья.

М. ЗАНГИЕВ.

БАЬЦАДААРАШ ПЛАНАЛ СОВГIА

Грозненски района «Юбилейный» совхоза баьцадаарий бешамаш бIарг ма кхоачча шаьрача аренашка яда.

Iуйрийна сецца дIадоладу боахама къахьегамхоша баьцадаарий кхашка шоай балхаш. Нарсехи, кабуцахи помидорехи етта лафеташ цахаддаш лел.

Дика къахьег Калаева Упас кулгалдеча тракторни бригада коллективо. Дерригa балхаш техника новкъосталца чакхдоах укхаза. Калаев бригадир волча тракторни бригаде 19 механизатор ва.

40 гектара тIа нарсаш, 152 гектара тIа помидораш, 40 гектара тIа кабуц — иззал баьцадаараш кхеде новкъостал ду цу бригада трактористаша. ХIара дийнахь баьцадаарий кхашка хий дуллаш догIаш хьисапе хий детта ялх установка я. Сайрийна 4 сахьат даьлча дIабола а бийя шоллагIча дийнахь Iуйрийна 7—8 сахьат даьлча чакхбоаккх цар шоай болх. Къаьстта лакха къахьегама толамаш доах хий деттараша: Гончаров Алексея, Тасуев ТIауса, Вишневецкий Ивана. СменагIа 1,5—2 норма кхоачашъю цар.

—Сиха а дика а детта деза хий. Цунга хьежжа мара хургбац баьцадаарий хьувкъам. Из ха а ховш мамогга дикагIа къахьега гIерташ болх бу са беррига новкъосташа, — йоах Тасуев ТIауса.

Хий тохарал совгIа кхы а тайп-тайпара балхаш чакхдоах цу бригада механизатораша. Иштта баьцадаарашта зе деча хIамашта духьала дохьаж а тох, культиваци а ю, оасар а чакхдоакх, кхы дараш. Дика ду уж балхаш трактористаша Багиев Салаудина, Эльмурзаев Iаддал - Хьамида. ХIанз лафеташна баьцадаараш дIакхухьаш ба уж. Боад байначул тIехьагIа мара сонадаш цар шоай балхаш.

«Баьцадаарий хьувкъам дика хиннаб укх шера тха боахама бешамашка. Тхоай ма хулла из сиха а дика а чуэца гIерташ болх бу оаха», — аьлар Эльмурзаев Iаддал-Хьамида.

Баьцадаараш кхедарал совгIа кхоабу цу бригада механизатораш доакъар Iалашдечарна новкъостал де а.

Бешамашка хий диллара харцаш доахаш ва бульдозерист Демильханов ИбрахIим. Ший болх чакхбаьнначул тIехьагIа доккха новкъостал ду цо лаьтта оахача трактористашта а.

Дика толамаш а доахаш къахьегарца белгальяккха еза Усанова ПаьтIамата кулгалду баьцадаараш леладу кхаьнахьа бригада. 35 саг ва цу бригаде.

Хьинар кхо ца деш болх бу ерригача бригада къахьегамхоша. ХIара дийнахь 15—16 тонн помидораш гулъю цу барттайнача коллективо. Шо-шоай сортех къеста а еш тиканашка а консервни заводе а дIакхухьийт помидораш.

«Помидораш чуэцара цаI-ах план кхоачашъе лерхI оаха», — йоах Усанова ПаьтIамата. Дербентски кабуц а кхеяьй хьинар долча бригада коллективо, лакха ба цун хьувкъам. ПланагIа 10 тонн чуэца езача хIара гектара тIара барайтта тонн гулъяьй бригаде. Къаьстта лакха хьокхамаш доах Алаева Румапас, Садуева Имилатас, Байсаева Саляхьатас. Толамца къахьегаш 125—130 процент кхоачашъю цар сменни нормаш.

ЧIоагIа теркам тIабахийтаб къахьегамхоша баьцадаараш чуэцара. Кхаьча цIе помидор, нарс, кхыдола баьцадаараш дитац бешамашка къахьегамхоша.

ХIанзалехьа паччахьалкхенга 350 тонн баьцадаараш дехкад ву сий долча бригада баьцадаараш лeладераша.

Ш. БЕМБУЛАТОВ.

ШКОЛА ДЕШАРХОШКА ХЬЕЖ

Ачхой - Мартана района Коатар - Юртарча юкъерча школе чувоаллане а хьаж кхет керда хьекхача басара. ХIара баьккхагIа шолха хоз — льсса я школа хIанз а. Еррига классаш, кабинеташ, коридораш хозъяьй, къоагаяьй укхаза болх беш баьхкарий хьинар долча кулгаша. Школе гIолла чакхвоал со директораца нов. Галаевна.

— Массанахьа а яьй ремонт, духхьал са кабинет мара ца юсаш, — йоах директора велакъежаш.

Пун бахьан а кхеталеш да. Аьханара каникулаш йолча юкъа директора кабинет штаб санна яр. Директорен боахама дакъа заведующи волча А. Расуевей хадданза кулгаллора пу кабинетера дерригача ремонтни балхашта. Вешта кхыдола балхаш а дар шортта.

ХIанз хьатIакхоачача кердача дешара шера юртарча юкъерча школе дешаш 1560 бер хургда. ДIалахача шерарчул бIаь гаьта дукхагIа. Из хьахьекхад деша мел гIоргдолча берий списокаш оттаяро. Ишттал долча берий занятеш вIаштIехьъяхар чоалхане гIулакх да. Пох дика кхет школа кулгалхой. Цудухьа де дезачун а хIаьта уж вахаре кхоачашдара а хьатхе а планаш уттаю.

Керттера корпус йоацаш кхы а йиъ филиал я юрта. Ерриганешчу ткъаь шиъ классни помещени я. ХIаьта дешархой 51 классе ховшшала ба. Цу гIулакхо (классни помещенеш тоъаш ца хиларо) дIадех школа керттерча корпусе шин сменахи филиалашка кхаь сменахи дешаргдолаш гIулакх вIаштIехьдоаккхилга.

Кхоачам ба юкъерча школа хьехархоех дукхагIа мел бараш лакхерен юкъерея специальни образовани йолаш ба аьлча. ХIаьта бисараш а Нохч - ГIалгIай педагогически институте, педагогически училище заочно дешаш ба. Цул совгIа укх шера а баьхкаб цу школе квалифицированни хьехархой: Нохч - ГIалгIай педагогически институт яьккхай юртарча шин эIамитача сато, педагогически училище — виънс. Кхы а баьхкаб хьехархой. Математика, физкультура, физика, хими, геофизкультура, физика, хими, географи, юххьанцарча классашка хьеха. Верригa а 54 хьехархо хургва школе болх беш.

Йоакхо яьй школа дирекце хьехархошта эшаш дола культурно-бытови хьалаш вIаштIехьдахара а. Царна лаьрхIа кийчъяьй шийтта квартира, доагор Iалашдаьд. Вешта школана а хьехархошта а эшаш дола доагор-м Iалашдаь дукха ха а я. Ши бIаь складометр дахча, 180 тонн кIора мае Iа-Iалашдаь даьннадар.

Хьалха латтача опыто хьахьокх гойтара пособеехи техническе средствиехи пайда эцаро боккха пайда луш хилар. Цудухьа а, хIаьта укх шера кердача программагIа дешардолаш болчарна а лаьрхIа мел эша пособеш Iалашъяьй школе. Школьни библиотеке художественни литература ийцад кхо бIаь сомах.

23 августе чакхъяьннай Коатар - Юртарча школе дешархой юххьаншара перекличка. Цу гIулакхо торо хилийтар дешархошта эшаш дола гIулакх деча нийсленна кхоачамбоацараш гучалаха. Белгалдаь лоадам боаца данза дисараш дIадоахаш ба хIанз хьехархой.

Лоаша аьлча, школа кулгалхой, хьехархой шоай де йиш йолаш мел дар даь баьннаб. Цхьабакъда царгара доаца лоаламбоаца кхоачамбоацараш да школе. ХIаьта уж дувцанза а далац. Ишта котельне оттае еза ши насос, отопительни система массехк турба а латор де дезаш я. Из дерригa а балхаш тIех дича а, цхьан дийнахь даь даргдолаш да. Дале а совхоза кулгалхоша, коммунальни боахама кулгалхоша лерг хьоккхац школа кулгалхой дехарга. Цул совгIа яьгай школе оттаяь трансформатор а. ХIаьта ховш ма дий электрически сердал йоачаш болх булургбоацилга. Шин-кхаь сменагIа болх беш йолча школе хIаьта а.

Кхоачамбоацараш, уж атта юстардаха йиш хилча хIаьта а, дIадаха деза сихха. ХIаране шийта кхоачача даькъе а доахаш.

А. ЮНУСОВ.

«Къона ленинец» — берий доттагIа

Чакхдаьннад пионерий ахка. ДукхагIдолча бераштa, къаьстта а кагегIчарна, сакъердамечеи безамерчеи ловзарий, самукъа доалача походашкеи экскурсешкеи, лагерашка, спортивни яхьашка а уха ха яр из. Ужжамо дег чу юсаш йолча мероприятеех доккхал де йиш яраш — пионерски лагерашкеи унахцIенон майдашкей хинна цIадаьхка бераш хинна Iаи. Кхы кIезигагIа сакъердам болаш дацар ахки цIагIа дисача бераштa а. Масала, вай хьожаргда, КосмонавтиЙ улицагIа дагIача, «Красный молот» завода жилищно - коммунальни конторана чудоагIача цIеношка дахача бераша са мишта лелад.

«Къона ленинец» яхаш я из клуб. Бераш чуIийнна аргIанарча карнавала программа ювцаш доаххача ханна нийсвелар со цига. БIарчча театральни представлени яр кийчъеш хиннар. Юххьанца пецваьннавар со: иззамо йоккха представлени еш хилча костюмаш, музыканташ, юххера а, актераш ма эший! Цхьабакъда, из долла хIама кхычахьара тIада дезаш хиннаяцар «Къона ленинец». Цар костюмаш шоаш тег. Укказа кхыметтел хулчеш хьае а хов. Сенна? Румынски къаман халхара. Музыканташ а ба клубе. Пианино дика локх Костюченко Таняс, хIаьта аккордеон — Шейкина Ирас. Илли ала хов Ибрагимова Неляйна.

Дукха болх бар художникий бе безаш хиннар: карнавалага хьожжа цхьалхаякkха езаш ма ярий клуб, коа юкъ, кийчъе езар сцена. Цхьабакъда, из а клуба членашка дулургдолаш хилар. ГIулакх цхьатарра дIадоладир Силантьева Еленас, ПеревертзовгIар Галяси Сережаси, Ведерников Петра. Цар кийчдаьча «Лира», «Ёж» яхача газетий массехк номерга хьежар со. Къаьстта сакъердамедар дукхагIдола хIамаш сурташца дувцаш хинна сатирически «Ёж».

Цул тIехьагIа «Малыш» яхача клубни ансамбла репетице хьийхар со. Ишта цIи цунах йоаккхаш хилар цхьа бахьан доацаш дац. ГIулакх миштад аьлча, цу ансамблера артисташ белггала эггара зIамагIа ба ханашка диллача. Масала, прима-балерина из я цхьоалагIча классара дешархо Хаматханова Марина, хIаьта сольни халхар ду деша яха, ха кхачанза йолча Ахматханова Элитас. Бакъда пандар локха йиIигаш йоккхагIа я: Метюченко Таняи Шейкина Ираи.

Карнавал геттара дика хилар!

«Къона ленинец» яхача клуба кхыдола гIулакхаш а довзийтар сона воспитательницас О. А. Ковтуновас. ШоллатIа шу да цо клубе болх бу. Доллача хIамах гуш да берашца чIоагIа доттагIал тасса цунна хайнилга. Ольга Александровнайна-м ма хой, сурташ дахка а, музыкальни инструменташ лакха а, илли ала а... Бераша сога яьхачох, долла хIама де хов Ольга Александровнайна... Иззамо йола воспитательница-м даьра езаргья дукха, лоархIарг а мий, цунга ла а дувгIарг мад.

ГIончий а ба Ольга Александровнай. Уж ба клуба ветеранаш лоархIаш дола лакхерча классашка деша дагIа бераш. Михайлова Нина, масала, тIехдика спортсменка я, хIаьта клубни спортивни командаш кийчъяра Iалаьмате дукха хIама даьд цо.

ПланагIа лел «Къона ленинец» яхача клуба болх. Хьамсарча парте XXIV съездеи Владимир Ильича Ленина цIерагIча пионерски организаце 50 шу дизареи ейна клуба членаша тIайица декхараш дашхар маIан долаш я из план.

Цу декхарех дукха лараш хIанзле кхоачашдаь даьннад. Дукха ха йоацаш Военно-Гуржий наькъагIа сакъердаме поход яьй бераша. Шоашта хийттараш цу экскурсе бахача хана даьха дуккха сурташи йоазоши тIа а долаш къаьстта кийчдаьча альбомца хьахьекхад цар. Бераша гул а даь «Чукотка» яхача опера це фондегаьнарча ахгIайрентIарча бераштa пионерий Дворец хьалье — дIачуденнад массехк тонн тиша аьшк. «Къона цIен нана» яхаш сакъердаме сайре вIашагIъеллаяр. Цу сайреве йиIигаша хьахьекхар чамбола даар кийчдеи хьаьшашта шу, оттадеи шоашта ховш хилар. ХIаьта боккхагIбарий новкъосталца цар вIаштIехьдаьлар торташ яр санна дола чоалхане декхар кхоачашде а.

Клуба шефство ер «Красный молот» завода болхлой ба. Цар новкъосталца клуба помещенеш тоаяьй. Бераштa новкъостал даьд цар школе дешара шу чакхдалара хетаяь сайре е а. ХIаьта дешар дикеи тIехдикеи чакхдаьккхача бераштa шефаша совгIаташ деннад. Заводера баьхкача хьаьшашта бераша концерт оттадаьд, хIаьта на шефашта чIоагIа дукха а дезаделар.

Са ювца бёзам болаш пайдана кхы цхьаькха цхьа мероприяти а я клуба балха планаца. Укхаза даим хьокха увттаду «Къонало бехке ю империализм» яхача темах лаьца бераша дехка сурташ. Шоай сурташ тIа бераша хьахьокх вьетнамски халкъо американски гIаьрахошта дуxьала лоаттабу турпала къовсам, вьетнамски берашта карагIдувлача деналеча гIулакхех дувц капитала мехкашкарча забастовщиккий, демонстрантий сурташ дехк, расистий, колонизаторий карикатураш ехк...

Сурташ Iалаьмате дукха ух, цудухьа жюрена бе болх массаза дукха хул, хIаьта из сакъердаме политически выставка даим кердаяха йиш йолаш а я.

Каникулаш чакхъяьннай. Цхьабакъа, клубера болх соцаш бац. БIарччача шера бу цо болх. Вешта хIанз цун балха плана тIа дукхагIа хургья школе дешеи общественни вахаре дакъа лацеи бераштa новкъостал деш йола мероприятеш.

В. АЛАЕВ.

Кастта деша болалургба

Унх шера ялх бIаьи кховзткъеи ялх керда студент дешаш хургва тха училище. Царех нийсса ахаш юрташка дийша баьнна ба. Фельдшерий, акушерий, фармацевтий, медицински сестрай говзалаш Iомаеш хургба уж.

Керда деша баьхкача студентех 30 процент нохчийи гIалгIайи нагирхой ба. ХIаьта больницешка балхаш даь деша баьхкараш 15 процент ба. Соахнарчул дукхагIа хул из.

Унх шера тIема лорий говзал юкъе а йоалаяь шерьяьй дешара программа. Кердача дешара шера дика кийчъеннай училища коллектив.

А. КАЧАН,
Нохч - ГIалгIай медицински училища директора заместитель.

КОНТРОЛЕРИЙ КОНКУРС

Транспортни управлене, Нохч-ГIалгIай АССР автомобильни транспортеи шоссейни наькъийи болхлой, инженерно - техническе болхлой, гIулакхерча наькъа профсоюза обкомо автотранспорта дикагIа волча - контролера конкурс кхайкаяьй.

Цу конкурса де лерхIари декхари да транспорта болх тоабаран дIа-юха ухача пассажирашта дикагIа гIулакх дараи республика общественность юкъеозар. Конкурса балха юкъедода: транспорта беча балха общественни тIахьожам лоаттабара опыт дIайовзийтар, пассажирашта деча гIулакха культура лакхъеча хьожилга, къахьегамеи линейнии дисциплина чIоагIъяра новкъостал дар, автоперевозкай дерригача тайпаша къахьегамхошта культурни гIулакх дареи лелаш йолча составах овсарле йолаш пайда эцареи прогрессивни методаш лахар.

Конкурс ю шин турагIа: хьалхара яр 1971 шера 1 июле денз 31 декабре кхаччалца, шоллагIъяр — 1972 шера 1 январе денз 30 июне кхаччалца. Конкурса юкъе дакъалоацаш котбаьннараштa шиъ хьалхара, кхоъ шоллагIа, пхиъ кхоалагIа моттигаш лургья.

Хьалхара моттигаш хьожаю бетта лине тIа 90-нел кIезигагIа йоацача автобуса беча балхага дика хьежача, автотранспорто беча балхага хIара денна хьежача дакъа лаьцача, бетта цкъа шиЙ е кхыча предприяте коллектива юкъе автотранспортах пайда эцара бокъонаш ювцаш беседа яьча, автоуправлене моттигерча комитетаца цхьана 3-нел кIезигагIа йоацаш сатирически листокаш арахийцача, пенгазета тIа е республикански, районни газета тIа ши статья язьйьча, автотранспорта болх тоабара хьакъехьара шиннел кIезигагIа йоацаш эффективни предложени еннача наха.

ШоллагIа моттигаш хьожаю бетта лине тIа 80 кIезигагIа йоацача автобуса беча балхага дика хьежача, автотранспорто беча балхага хIара денна хьожача дакъа лаьцача, квартале шиннел кIезигагIа йоацаш шиЙ е кхыча предприяте коллектива юкъе автотранспортах пайда эцара бокъонех беседаш яьча, хIара туре автоуправлене моттигерча комитетаца цхьана цхьаннел кIезигагIа йоацаш сатирически листок арахийцача, пенгазета тIа е республикански, районни газета тIа цхьа статья язьйьча, конкурс латтача хана шиннел кIезигагIа йоацаш предложени еннача общественни контролерашта.

Общественни контролерашта юкъе котваьнна лоархIаргва конкурс йолча хана 400 балл яьккхар, шоллагIча моттиге — 340 балл, кхоалагIча моттиге — 290 балл яьккхар.

Баллаш укх тайпара лоархI: 10 автомобилага хьежача 1 балл, конкурс йолча хана квартале шоззанел кIезигагIа доацаш автотранспорто хIара денна беча балха юкъе дакъа лацарах 10 балл, предприяте е организаце тематически беседа ярах 10 балл, сатирически листок е «молния» яха листок арахецарах 15 балл, цхьа статья пенгазета тIа араяккхарах 10 балл районни чу тIа — 15, республикански чу тIа — 20 балл, автотранспорта болх тоабеш юкъейоаляьчеи тIайицачеи предложенех 17 балл.

Конкурса результатех хьалхарча турагIа республикански жюри хьожаргйолаш дIачу лу 1972 шера 20 январага кхаччалца шоллагIча турагIа + 1972 шера 20 июлега кхаччалца.

Конкурсе хьалхара моттиг яьккхачоа 250 сом, шоллагIа моттиг яьккхачоа — 150 сом, кхоалагIа моттиг яьккхачоа — 100 сом, лургда, е цу мах дола совгIат лургда.

М. ПЛЮЩ,
автотранспорта болхлой профсоюза обкома общественни контролерий комиссе председатель.

БЕРАШТА ЛАЬРХIА

Ахкан каникулаш долча хана дешархошца дикка болх баьб гениккий республикански театра коллективо. Пионерски лагерашка, берий унахцIенон площадкашка, бераш вIашагIдеттаденначе кхыча моттигашка а ухаш, царна дукхагIа езаргйола спектаклаш уваттаяьй театро. Царех я «ЦIитох», «Сакъердаме карусель» яхараш, кхыраш.

ХIанз а бераштa лаьрхIа керда спектаклаш кийчъеш я театра коллектив. Кастта уж хьожаргба «Царевна-лягушка», «ЗIамига фея», «Ши матрос» яхача спектаклашка.

С. ВОРОНИН.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 24—29, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка юкъ-юкъе, 29 августе нонагIб догIа а делхаш, ди а къувкъаш, хаьда лостам боацаш, гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 12—17, деношка 20—25 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Доазол дехьара

ГЭС ХОЛЛА ЗАЯВЛЕНИ

НЬЮ - ЙОРК, 26 август. (ТАСС). «Сан-Куэнтин» яхача набахта хиннача событееХ йолча ерригача даннеша тешалду расизма, провокацешта, нах боабара набахтара Iаьдал бехке хилара, — аьлар США Коммунистически парте Генеральни секретара Гэс Холла.

Iаьдало Чикаго яь провокацеши негрий лидераш Хэмптон а Кларк а боабари санна дола гIулакх цIаьхка а дар да негрий прогрессивни деятель Джорж Джексон вер а, — аьлар Гэс Холла.

Набахтенашка провокацеши нах боабелген хила йиш йолаш да, хIана аьлча набахтений американски система — «из классови эксплуатаце, расовой низ — Iоткъам бара йоххаеннача системах, капитализма чулоацамах хьахинна хIама да», яхаш белгалдоаккх Г. Холла заявлене тIа.

Сан-Куэнтина набахта хиннача событеша йоах, аьлар Гэс Холла, американски коммуниста Дэвис Анджелай вахар а кхерам тIалатташ да. «Дэвис Анджелана кхерам тIалоаттабер а из провокацейн аьл — диттен система я, — аьлар цо.— Нагахь санна сиха тоха ца лой нах боабечанаха моллагIча а дийнахь водар де тарлургдолаш цIенхаштта кхерам тIалатт цунна. Анджела набахтара араяккхара тIехьара къовсам шербара тIахьийхар Гэс Холла.

КАНАДСКИ КОММУНИСТИЙ ТIАХЬЕХАМ

ОТТАВА, 26 август. (ТАСС). США-с Индокитае беш бола агрессиани тIом, геттара йоккхий тIема расходаш, американски империализма дуненна доал де гIерташ хилар да ВIашагIкхийттача Штаташка а дерригача дунен тIа а валютно-финансови кризис оттара юкъарчал доацаш дола бахьан. Из йоах Коммунистически парте кулгалхоша мехка правительствага дIачуеннача заявлене тIа.

США-с кхыча мехкашка экономически тIом дIаккхайкабаьб, кхыча мехкийи халкъийи чотах шиЙ экономически финансовии кризис дIаяккха а гIерт. ВIашагIкхийттача Штаташта импорта кхы тIа 10 процент налог тIатохар чIоагIа Iаткъаргда Канадана. Белгалдаккха доагIаш да Канадера импортагIа США дIакхухьача царна чIоагIа эшача бедала из доагIаш хилар. Канадах бедал дIакхухьаш йола моттиг е гIертача американски империализма политикас маяххара доагIаш да из. США правительства гIулакхаш тIадерзадаь да канадски экономика кIийле, суверенитет, Канада шиЙ лоIаме хилар дохадара, йоах заявлене тIа.

Канада политика тIаерзаяь я мохки цун экономикеи США влияниена кIалхара яккхара. Канада декхарийла я социалистически мехкашцара торговли дегIайоалае. Канадски коммунисташа дIадех Канада суверенитети шиЙ лоIаме хилари лорадара дола гIулакхаш тIаэцара парламента чрезвычайни сесси гулъяр.

Инде контрасташ

ХИЙ IАРЖАР

ДЕЛИ. Йоккхий халонаш тIаэттай Бехари Малхбузеи Бенгалии яхача Къилбаседа Инде штаташта муссонни догIаш делхаш хий Iаржар бахьан долаш. Бердашкара арадаьнна даьржача Гангеи цун га долча Маханандаи хиша хIама ца эшаш къайлаяьккхай Бихара городех цаI — Малду. Цига баха нах цIеной тховнаш тIеи гаьнаш тIеи я бувлаш лоралу хих. Моттигерча Iаьдало белгалдоаккхачох, ишттал хиЙ Iаьржадац укх тIеххьарча 30 шера. Хиво зе даьча районашта новкъостал ду Инде эскара подразделенеша.

Кхы хIама юкъе ца йиккхача хана цига баха нах 1,2 миллион совгIа саг ва, бакъда хIанз Малхбоалеи Пакистанера ведда вена 400 эзар саг тIаккхийттав царна. Бихара унахцIено лораяра министра Н. Джхас баьча хоамах, хиЙ Iаржарах 13 миллион сага зе хиннад.

ЙОКЪАЛ

ДЕЛИ, 26 август. (ТАСС). Укх тIеххьарча шерашка хиннараштa юкъе эггара чIоагIагIа йола йокъал эттай Андхра Прадеш яхача штата дукхагIйолча районашка, яхаш язду «Хинду» яхача мадрасски газето. Iалаьмате йоккхийча моттигашка дугеи кхыйола юртбоахама культураши йокъаеннай. Штата правительства официальни даннеех, йокъал оттарах хинна зе 300 миллион рупий гаргга да.

(ТАСС).

МНР. Баян Чандмань яхача дешара центре даьккхад ер сурт. Электрооборудовани тоаяреи нийсъяреи опыт монгольски мастераштa Даваавачигаи Гаадамбанеи дIалуш ва советски специалист Владимир Прошенко.

Е. ТЕРЕНТЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

1969 шера монгольски халкъо чIоагIа дездеш белгалдаьккхар единоличнии боахамашта кооперировани яь яьнна итт шу дизар. Юртбоахама объединенеша хIанз чулоац берригача бахача нахах 55 процент, мехка территорех 90,3 процент.

СУРТА ТIА: Къулбехьенгобийски аймака даьгIенашка.

Монцамэ — ТАСС сурт.

ОАР-ера СУДА ПРОЦЕСС

КАИР, 25 август. Каира пригороде — Гелиополисе дIайолаеннай, бехке бара заключене тIа маяххара, йолаш йолча режима духьаларча заговоре дакъа лоацаш хиннараштa еш йола суд.

МЕН яхача агентствас хоам баьб цу гIулакха бехке веш 91 саг хиларах, царца ва хьалха хиннa вице-президент Али Сабри, хьалха хинна премьер-министра заместитель, чурча гIулакхий министр Ш. Гомаа, хьалха хинна тIема министр, инарал М. Фавзи, хьалха хинна АСС Генеральни секретарь А. М. Абу Ан-Нур, хьалха хинна информаце министр М. Файек, кхыбараш.

Судон генеральни прокуророи дув биачул тIехьаге теххьарчо дакхайкайир бехке бара заключени.

Защитас дехарагIа дош 4 сентябре дувцаргдолаш тIехьадаьккхад следстве материалаш защитана кхы тIа а йовза езаш хиларца дувзаденна.

(ТАСС).

ДОЛЛАРА КРИЗИСАХ ХЬАХИННАР

РИМ, 26 август. (ТАСС) Доллара кризиси США правительствас тIайийца финансово - экономически гIулакхаши юкъарчал доацаш Iаткъ Итале экономикана. Президента Никсона импорта кхы тIа 10 процент налог тIатохарах эггара чIоагIагIа зе хилар дикка доккха дакъа экспортагIа США додаш долча итальянски промышленноста текстильни, кога гIирса, пазаташ еча, трикотажни, швейни, керамически доакъашта. Промышленноста цу секторий предприятешка болх беш дуккха эзараш бола болхлой ба, царех йолх ВIашагIкхийттача Штаташка экономически кризис оттарах хьахинна халонаш.

Иштта эттача хьало чIоагIа йоакхо е езача оттаю Итале.

Анконе хиннача мехка центральни областий исполнительни органий викалий вIашагIкхетаре ейицар доллара кризисаца дувзаденна этта халонаш.

ВIашагIкхетаре къамаьлаш даьраша аьлар Никсона цхьан оагIорахьара тIайийца гIулакхаш Iаткъаргда цу областашка къахьегамхошта бе болх хиларан цар алапенеи. хIана аьлча цар продукци конкурентни йоацача йоал.

Гулбеннараша хьадийхар Итале правительствас къаман экономика лораяра хьадда дола гIулакхаш тIаэцар. Резолюце тIа белгалдоаккх къахьегамхой вахара хьал тсадара, бе болх бизза Iалашбара тIаерзаяь геттара сиха социальнии экономически реформаш яьза яргйоацаш хилар.

ПОЛЬСКИ ЭКСПОРТ ДЕГIАЙОАГIА

ВАРШАВА, 26 август. (ТАСС). Машиний оборудованеи дунен тIа эггара йоккхагIйолча 15 экспортерех цаI я Польски Халкъа Республика. Духхьала 1954 шера денз 1970 шерага кхаччалца йолча хана 60 мехкага 1400 йоккхача объекта комплексни оборудовани ехкай цо.

ХIанзара пятилетка чакхйоалаш (1975 шу тIакхоачаш) шоаза лакхъе лерхI польски промышленни оборудоване экспорт.

Укх гарггарча шерашка эггара боккхагIа лоархIам болаш хургья польски экспорте кемаш ду промышленность. ДIадахача шера доазол дехьарча заказчикашка дехкад дерригаш а 402 эзар тонн хиЙ чудотталургдола кемаш. Экспорта юкъе дикка дIалоацаргда гIишлошъечеи наькъийи машенаша, ейгача, металлургически, горнодобывающи промышленноста эшача оборудоване, юртбоахама машенаша.

Уж декхараш кхоачашдеча боккха лоархIам болаш хургда Польшанеи СЭВ членаш долча мехкаштеи юкъерча промышленноста даькъе кооперировании специализации шерьяр.

ДАЬЙ - НОАНОЙИ ДЕШАРХОЙИ ТЕРКАМГА!

Республикански книготорго тахани кхоанеи йоккха книжкай базар ю́лл Грознерча пионерий Дворешa беша. Цигара эца йишхургья дешархошта эша учебникаш, школьни йоазон товараш, хьехархошта эша хьехара-методически пособеш, художественни, берий, общественно-политически, мемуарни литература, моттигерча авторий, нохчийи гIалгIайи, эрсийи метталара произведенеш, ишта изобразительни продукци а.

Марша доагIалда цо книжкай базар тIа!

Нохч-ГIалгIай книготорг.

Хьажа, ладувгIа

28 август

ТЕЛЕВИДЕНИ

10.55 — Передачай программа. 11.00 — «Могашал» Iилман-довзийтара программа. (ЦТ). 11.30 — Дешархошта. Мультфильм. 12.00 — Бераштa. Берех лаьца «шовда» (нохчий меттала). 12.25 — Дешархошта. «Арена тIа бода никъ» яха художественни фильм. 13.40 — Старт. Телевизионни спортивни журнал. 14.15 — Киноникъбархой клуб. «Альбома пийна оагIонаш». 15.15 — Халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 15.30 — Тележурнал. Передача дIаьху издархочо Смирнова. (ЦТ). 16.00 — СССР футболах йола чемпионат. «Спартак» (Москва) — «Нефтчи» (Баку) шоллагIа тайм. 16.45 — «Хьуна юъера кхоъ араваьлла» яха художественни фильм. 18.20 — Киножурнал 18.30 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт. 19.00 — «Ха». Информационни программа (ЦТ). 19.30 — Футболах йола СССР чемпионат. ЦСКА «Заря» (Ворошиловград). 20.15 — «Еррига королевский рать» яхача телевизионни дукха серийни фильма премьера (цхьоалагIен-шоллагIи сери). 22.35 — Концерт.

РАДИО

6.30— Юртара вахар» (нохчий меттала) 6.45 — Ашараш. 6.50 — Ховмаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненски рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа 8.25 — «Къонал», (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа 15.20 —— —«Вай мехка тIолла музыкальни никъ бар» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа зIанараш» яха радиожурнал. 17.00 — Москва 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

29 август

ТЕЛЕВИДЕНИ

9.40 — Передачай программа. 9.45 — «Тахан шахтера ди да». 10.15 — Музыкальни киоск (ЦТ). 10.45 — Кемеровске студи телевидене программа (ЦТ). 12.00 —Дешархошта. Берлинера передача (ЦТ). 13.00 — Мультфильм. 13.30 — Дешархошта «Салтанах Паччахьах бола фальг». 14.55 — «Ше парус» яха передача, дешархошта. 15.45 — Iилман популярни кинопрограмма. 16.40 — Халкъашта юкъера панорама. 17.10 — Шахтера Денна хетадаь концерт (ЦТ). 18.30 — «Бакъо йоаца саг» яха художественни фильм. 20.10 — Телевизионни фестиваль (Надтеречни район). 20.50 — Лаьтталеладерхой эггара бехктокхамерIа йола ха (гIалгIай меттала). 21.05 — Передачай программа. 21.10 — «Еррига королевски рать» яха телевизионни дукха серийни фильма премьера. (кхоалагIа сери). (ЦТ). 22.10 — Концерт (Сопот). (ЦТ).

РАДИО

6.30 — Халкъара ашараш. 6.50 — Ховмаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненски рабочий» газета обзор. 7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.30 — Передачай программа 7.40 — Москва. 8.15 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 8.30 — Шоана дукхаеза ашараш (концерт). 9.00 — Москва 15.15 — Передачай программа. 15.20 — «СалаIара минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 15.40 — «Массанахьа дика нах ба» (эрсий меттала). 15.55 —«КIирандийнахьара музыкальни программа». 16.25 — «Лаккхара совгIат». Осмиев Хьамзата творчествах лаьца (гIалгIай меттала). 16.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05183. Заказ № 7778.